

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-porannu.com/niwa>

№ 51 (2327) Год XLV

Беласток 17 снежня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Гроши на канкрэтныя інвестыцыі

Грамадскі камітэт пабудовы Музея і асродка беларускай культуры ў Гайнаўцы атрымаў ад Польска-Швейцарскай камісіі златавых сродкаў з Варшавы 550 тысяч злотых на завяршэнне пабудовы выставачнага будынка „Ц”. Пра выдаткаванне атрыманых сродкаў, завяршальныя будаўнічыя працы і планы на будучыню запытаў я намесніка старшыні Грамадскага камітэта пабудовы музея Яна ХІЛІМАНЮКА.

— Ці хопіць грошай на завяршэнне будовы Музея?

— Гроши ад Польска-Швейцарскай камісіі можам выдаткаваць толькі на канкрэтныя інвестыцыйныя працы, згодна з дамовай, якую падпісалі мы з Фондам супрацоўніцтва з Варшавы, які з'яўляецца прадстаўніком Камісіі златавых сродкаў. Да канца чэрвеня будучага года мусім атрымаваць будынак „Ц” звонку, на што атрымаем 129 889 зл. Да канца гэтага года павінны мы пракласці

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

электраўстаноўку (на што павінны атрымаць 277 267 зл.). У гэтым годзе трэба ўстановіць сігналізацыю ад пажару (перададуць на гэта 55 937 зл.) і гукавы сігнал (за 52 697 зл.). Разам перададуць нам не больш чым 550 тысяч злотых. Аднак на завяршэнне будовы музея трэба будзе яшчэ выдаткаваць 650 тысяч злотых. Гроши патрэбны на завяршэнне будовы будынка „А” і „Б” ды ўпакаванне плошчы вакол іх. Многа было клюпатаў, пакуль прыдзялі нам гроши. Мусілі мы даказаць камісіі, што музей нам патрэбны для захавання матэрыяльнай спадчыны беларускай культуры, якая з'яўляецца часткай польской культуры на ўсходніх краях. Хаця пачалі мы хадайніцтва ў сакавіку гэтага года, то толькі 24 кастрычніка падпісалі дамову на іх атрыманне. Усе працы выконваць будзе Бельская будаўнічая прадпрыемства „Унібуд БЭП” і іх падрадчыкі.

— Паявіліся закіды, што апошнім часам будаўнічыя работы спыніліся.

[працяг ↗ 3]

Ларыса Геніош з Андрэем Вайтавічам, яго жонкай і сынам.

„Усе мы родзічы”

Сяргей ЧЫГРЫН

Нядайна я яшчэ раз перачытаў успаміны „Лёс аднаго пакалення”, якія выйшли з друку ў Беластоку ў 1996 годзе. Янка Жамойцін у сваіх успамінах „З перажытага” прыгадвае некалькі разоў Андрэя Вайтавіча: „Асабліва ўвагаю, аднак, абdziлі мяне два блізкія мне сябры: гаваркі, упэўнены ў сваіх здольнасцях і дасягненніх Філя Давідчык і маўклівы, працавіты, салідны і скромны Андрэй Вайтавіч. Абодва яны ахвотна завязвалі ў інтэрнаце гутарку на грамадскія тэмы, цікавіліся майі поглядамі і ацэнкай актуальных падзеяў. Стараліся папоўніць недахопы ў харчаванні, балазе абодва былі нядрэнна забяспечаны прадуктамі” (с. 79). І яшчэ: „Падругое, у яго (маёра Вінакурава — С. Ч.) распараджэнні былі пратаколы з дапытамі маіх, раней спомненых, сябров Філя Давідчыка і Андрэя Вайтавіча, якія былі ўжо зняволены...” (с. 145).

Прайшоўшы ўсе жыццёвія нягоды і сталінскія катаванні, Андрэй Вайтавіч застаўся жыць і вярнуўся ў родную Беларусь. Цяпер ён жыве ў Слоніме на вуліцы Касманаўтаў. З Андрэем Вайтавічам я добра знаёмы. Часта бываю ў яго гасцінным, утульным і светлым, як і сам гаспадар з гаспадыняю, доме. Мы гутарым пра жыццё, пра родны край і яго знакамітых землякоў. Але больш за ўсё любіць Андрэй Вайтавіч успамінаць пра Ларысу Геніош, з якою шмат гадоў сябраваў. А нядайна ён паказаў мне свой сямейны альбом. О, гэта незвычайны альбом! Справа ў тым, што пры сустрэчах з Ларысай Геніош Андрэй Вайтавіч расказваў ёй пра сваі бацькоў, сяцёў, братоў. Паэтка ўважліва слухала і затым перапраўляла пачутае ў вершаваныя радкі: некалькі соценіх ён занатаваў у свой сямейны альбом са здымкамі сваімі. А бывала папросіць

паэтку напісаць верш для сына, для суседа, у якога юбілей, — і яна пісала. Вось так і захавалася ў Андрэя Вайтавіча невядомая нікому асабістая літаратурная спадчына Ларысы Геніош, прысвечаная ягоным сваякам. Усе гэтыя вершаваныя радкі спадар Вайтавіч перадаў мне. У іх — любоў да сваіх сябров, да беларускай зямлі і яе працавітых і мужных людзей, пачуццё нацыянальной гонару.

Што датычыць знаёмства Андрэя Вайтавіча з Ларысай Геніош, то яно адбылося з дапамогай сяброву па сталінскіх лагерах. Андрэй Вайтавіч нарадзіўся ў 1920 годзе ў вёсцы Залозкі, што на Навагрудчыне. Скончыў сем класаў у Любчы і паступіў у Віленскую гімназію, але закончыць яе не паспѣў, бо пачалася вайна. У час акупацыі вучыўся ў Навагрудской настаўніцкай семінарыі, у 1943 годзе ўступіў у беларускі батальён Барыса Рагулі, які ахоўваў вёскі Навагрудчыны ад нямецкіх карнікаў і розных марадзёраў. Летам 1944 года выехаў у Прагу, каб працягваць вучобу. Там трапіў у беларускі батальён „Дальвіц”. Пасля падрыхтоўкі вярнуўся на Беларусь для арганізацыі падпольля Беларускай незалежніцкай партыі. У верасні 1944 года быў выдадзены здраднікам і арыштаваны. Яго дапытаваў асабістца Цанава. Пасля дапыту атрымаў восем гадоў лагераў, якія адбыліся ў Казахстане і Сібіры. У 1960 годзе вярнуўся на зямлю роднай Беларусі, пасяліўся і жыве зараз у Слоніме.

У 1972 годзе Андрэй Вайтавіч наведаў свайго сяброву па рэпрэсіях Казіміра Гінца ў Вроцлаве, які быў знаёмы з Ларысай Геніош. Той папрасіў Вайтавіча наведаць паэтку ў Зэльве і перадаць ёй прывітанне, а таксама даў Андрэю хусцінку, якую некалі ў лагерах падара-

[працяг ↗ 5]

Беларускі каляндар на 2001 год

з'явіцца ў 53 н-ры „Нівы”
ад 31 снежня 2000 г.

Ці застанеца інфекцыйны аддзел?

Ужо каля 3 700 подпісаў сабралі жыхары Гайнаўкі пад петыцыяй супраць ліквідацыі інфекцыйнага аддзела ў Гайнаўскай бальніцы. Радныя выступілі з прапановай склікаць супольнае пасяджэнне Рад горада і павета з мэтай разважыць магчымасць процідзейніння прапанаванай ліквідацыі.

[пратэст ↗ 3]

Баль у „Крышталі”

Беластоцкі рэстаран „Крыштал” упершыню рыхтуе праваслаўны „Сільвестр”, згодна з юліянскім календаром — 13 студзеня 2001 года. А галоўны атракцыён: вечар будзе весці Генадзь Шэмёт з вядомага калектыву „Лідер”, а калектыву будзе іграць і спяваць беларускі і польскія песні.

[прапанова ↗ 3]

Быць з музыкай — гэта часце

Прафесар Беларускай акадэміі музыки Людміла Шэламенцева правяла ў Беластоку кансультатыўны семінар, у 1943 годзе ўступіў у беларускі батальён Барыса Рагулі, які ахоўваў вёскі Навагрудчыны ад нямецкіх карнікаў і розных марадзёраў. Летам 1944 года выехаў у Прагу, каб працягваць вучобу. Там трапіў у беларускі батальён „Дальвіц”. Пасля падрыхтоўкі вярнуўся на Беларусь для арганізацыі падпольля Беларускай незалежніцкай партыі. У верасні 1944 года быў выдадзены здраднікам і арыштаваны. Яго дапытаваў асабістца Цанава. Пасля дапыту атрымаў восем гадоў лагераў, якія адбыліся ў Казахстане і Сібіры. У 1960 годзе вярнуўся на зямлю роднай Беларусі, пасяліўся і жыве зараз у Слоніме.

[абмен ↗ 5]

Крохкасць жыцця

У Бельску здарылася трагедыя. Вучань гімназіі пакончыў жыццё самагубствам. Хлопцу было ўсяго 13 гадоў. Да трагічнага выпадку дайшло перад школьнімі сходамі. Хлопец пакінуў толькі развітальныя лісты. Аб чым ён пісаў? Гэтага не ўдалося мне даведацца. Можа гэта і лепш...

[драма ↗ 5]

Атэна ў „агенцтве”

Сумленна хоча працаўваць Атэна. Дзе не кінецца — прапановы ёсць. Тоє прапанаваць нестарой яшчэ кабеце, дагледжанай, што кожнай саветцы, на бабу падобнай. А калі шарахненца, дык дзівяцца: чаго табе мыць вокны, калі за пару хвілін прыемнасці дасташеш тыя самыя гроши, або і большыя, калі задаволіш?

[зводніцтва ↗ 8]

Беларусь — беларусы

Навіны

Сістэма „Берліо”

Рашыць пытанне разлікаў за нафтапрадукты на дарогах Беларусі, Расіі і Польшчы паможа аўтаперавозчыкам і аўтааматарам сістэма „Берліо”. Дамоўленасць аб рэалізацыі гэтага праекта падпісана 7 снежня паміж расійскай кампаніяй „Росберліо”, польскай фірмай „Крысмар лтд.”, беларускім навуковавытворчым прадпрыемствам „Берліо” і суполкай „Белгазпрамбанк”, якія прыцягнуты ў якасці разліковага цэнтра. Сістэма дзейнічае пры аўтазаправачных станцыях уздоўж галоўных магістраляў на Москву, Санкт-Пецярбург, Варшаву і Берлін, а таксама на пагранічных пераходах з Нямеччынай, Чэхіяй. Крэдытныя карты „Берліо” гатовы прымаць усе буйнейшыя аператары паліўнага рынку. Гэта такая кампанія, як „Лукойль” і „Слаўнафта”, „Экацвет”, „Юнайтед компаніі”, „Айдс-АЗС”. Лік удзельнікаў праекта папоўніўся ЗАО „МПНЗ-прадукт”, а таксама ўсімі абласнымі нафтабазамі рэспублікі. На сённяшні дзень прададзена 110 тысяч крэдытных карт, сістэмай карыстаючыя больш 1 400 кліентаў, якія ўжо ацанілі прастату і выгаду безнайных разлікаў. У перспектывных планах удзельнікаў праекта — дзялішча развіцця сеткі на тэрыторыі Расіі і Польшчы, а таксама ў краінах Балтый, Нямеччыне, Чэхіі і Славакіі.

Беларускія стандарты

У рэспубліцы распрацавана каля 20 стандартоў, якія ўваходзяць у Адзіную сістэму класіфікацыі і кадавання тэхніка-еканамічнай і сацыяльнай інфарма-

цы Беларусі. Гэтыя нарматыўныя дакументы ці класіфікаты ўніфікаваны з еўрапейскімі стандартамі і адпавядуюць рынкам умовам гаспадарання з улікам асаблівасцей эканомікі Рэспублікі Беларусь. Выкарыстанне Адзінай сістэмы класіфікацыі дазваляе пазбавіцца ад дублявання дакументаў. Такім чынам кадавуцца шматлікага роду інфармацыі, у тым ліку віды вытворчасці і паслуг, формы ўласнасці. Пры ажыццяўленні знешнееканамічнай дзейнасці ўкараненне такіх стандартоў неабходнае. У Беларусі створана дастаткова развітая база для пераходу на еўрапейскія стандарты, што дазваляе айчынным спецыялістам дзяліцца вопытам з калегамі краін Садружнасці.

Польскія інвестыцыі на Брэстчыне

Практычна знаёмыя з працай шэррагу прымесловых прадпрыемстваў Брэстчыны, абмеркаванне шляху рэалізацыі на іх базе магчымых сумесных інвестыцыйных праектаў — такая асноўная мэта візіту на Брэстчуну 7-8 снежня групы буйных польскіх бізнесменаў і прадстаўнікоў польскага банка „БРЭ Банк АО”. Цікавасць польскіх гасцей выклікалі выдатныя ўмовы працы ў свабоднай эканамічнай зоне „Брэст”, канкрэтныя напрацоўкі па рэканструкцыі Бярозаўскай ГРЭС, магчымасці сумеснага развіцця ўзаемавыгадных праектаў на Брэсцкіх электрамеханічных і машынабудаўнічым заводах, Баранавіцкім заводзе аўтаматычных ліній. Бізнесмены з Польшчы выказалі гатоўнасць укладзіць свое гроши ў некаторыя праекты пры прад'яўленні ім адпаведных гарантый абарони гэтых інвестыцый.

Open.by, 10.12.2000 г.

Унікальная знаходка

У Каралеўскай бібліятэцы Упсальскага ўніверсітэта ў Швецыі нядаўна былі знойдзены манускрыпты і два ўнікальныя беларускія старадрукі.

1. Рукапісная кніжка, пісаная ўласнаручна знакамітым праваслаўным дзеячам канца XVI стагоддзя Страфам Зіланіем. Гэта яго палемічнае „Казанне святога Кірылы”, пісаное ў Вільні ў 1590 годзе. У адрозненне ад друку (Вільня 1596), рукапіс мае толькі тэкст на старабеларускай мове (кніжка вышла з паралельнымі беларускім і польскім тэкстамі). Апрача гэтага рукапіс змяшчае прадмову да князя Констанціна Астрожскага і таксама некалькі цікавых малюнкаў-мініяцюр.

2. Каталіцкі „Катэхізіс”, друкаваны па-беларуску кірыліцай у 1585 годзе

у Вільні езуітамі. Ва Упсале, дзякуючы дапамозе тутэйшай славісткі прафесар Улі Біргегард, пашанцавала знайсці два поўныя экземпляры, абодва ў цудоўным стане. Больш гэтай кніжкі нідзе ў свеце не захавалася (у Санкт-Пецярбургу маюць толькі 10 старонак). Гэта кніжка цікавая яшчэ тым, што з'яўляецца першай спробай выпрацаўваць уласную тэалагічную тэрміналогію. Напрыклад: „Которые дабрадетили грахом главным сук противные, тых седм: Покоренне, Гойнасць, Чыстота, Ласкаласць, Зычливасць, Мернасць, Ахвота ку службе Божай”.

3. Невядомы беларускі „Ірмалагіён” XVII стагоддзя.

д-р Андрэй Катлярчук,
Інстытут славістыкі Упсальскага
універсітэта (Швецыя)

Беларусь готова актывізаваць адносіны з Польшчай

— Беларусь у любы момант гатова актывізаваць адносіны з Польшчай, — таякую заяву зрабіў новы міністр замежных спраў Беларусі Міхаіл Хвастоў на сваёй першай прэс-канферэнцыі, якая адбылася 7 снежня г.г. у Мінску. — Мы можам зрабіць першы крок, але Варшава павінна адразагаваць належным чынам, — адзначыў міністр.

Mіхаіл Хвастоў выказаў занепакоеццаў узроўнем палітычных зносін з Польшчай, якія, на яго думку, адмоўна ўплываюць на гаспадарчыя контакты абедзвюх дзяржаў. Варшава, так як і ўесь Захад, пасля лукашэнкіскага

канстытуцыянага рэферэндуму ад 1996 года абмежавала контакты з афіцыйнымі Мінскам. У такой сітуацыі новы міністр прыярытэтным лічыць устараненне перашкод, якія ўскладняюць нармалізацыю двухбаковых адносін.

На думку назіральнікаў, беларускія ўлады ведаюць, што адсутнасць добрасуседскіх контактаў з Польшчай пасля яе далучэння да еўрапейскіх структур, можа закрыць іх краіне дарогу на Захад. Павінна дзялішчаць гэта слова міністра, які скажаў: „Мы не зацікаўлены тым, каб пасля ўваходу ў Еўрапейскі Саюз Польшча стала непраходным мурам”.

Крык душы

Беларусь. Беларусы. Гэтыя паняцці таякія блізкія і такія родныя, таму што Беларусь — май Бацькаўшчына, а беларусы — мae суайчыннікі. Даволі часта бываю на радзіме, увесе час сачу за тым, што там адбываецца, як жывуць людзі, з якімі клопатамі сустракаюцца наштодзен.

Спятыкаючыся з людзімі з розных асяроддзяў стараюся стварыць сабе поўны вобраз сітуацыі ў Беларусі. Пра жыццёў ўзровень беларусаў гаварыць прыкра, хаця не ўсім жывеца на мяжы жабрацтва, бо ёсьць асяроддзе „новых беларускіх”, бізнесменаў, адзінай вартасцю жыцця якіх з'яўляюцца гроши. Але ёсьць людзі, якія маюць іншыя каштоўнасці, іншыя мэты, людзі, якім спраўа беларускасці баліць як жывая рана.

Адной з такіх асоб з'яўляецца мая добрая знаёмая з горада Паставы, што на Віцебшчыне, Тамара Храпавіцкая. Менавіта з ёй я хачу вас пазнаёміць.

Тамара — настаўніца гісторыі, класны кіраўнік аднаго з двух беларускіх класаў у рускамоўнай школе.

У гутарках з ёю я ставіла шмат пытанняў. І хаця добра арыентуюся ў сітуацыі ў Беларусі, многія адказы прымусілі мяне глубока зудумацца.

Пачынаючы пісаць гэты артыкул, я мела намер зрабіць рэпартаж, абапіраючыся на пісымы Тамары і нашы з ёй тэлефонныя размовы, але дайшла да высновы, што не варта дзяліцца цэласцю, устаўляць каментары, дапасоўваць пытанні да адказаў. Лепей апублікаваць пісьмо цалкам (зразумела, за поўнай згодай аўтаркі), каб кожны, прачытаўшы яго мог па-свойму зразумець напісаное, а не стасавацца да маіх каментарыяў.

Прапаную вашай ўвазе гэтае пісьмо:
„Жывучы на сваёй Бацькаўшчыне, мы — беларусы, адчуваєм пэўны ўціск. Не шануеца наша мова, гісторыя, няма ніводнай вышэйшай навучальнай установы, якая б працавала на беларускай мове. I, наогул, шчырыя беларусы ў сябе на Радзіме адчуваюць сябе людзьмі ніжэйшага гатунку. Такая палітыка ўладаў. Уявіце, што адчуваюць мае вучні, калі ім у вочы некаторыя настаўнікі кажуць, што беларуская мова нікому не патрэбная. Баліць за іх мая душа. Сорамна сказаць, але нават беларускіх падручнікаў у нас не хапае. Хацелася б, каб мае дзеткі наладзілі перапіску з равеснікамі з другіх краін, дзе беларуская мова ў пашане.

Я — бээнэфаўка і не хаваю свае погляды. Праз гэта мела і маю шмат праблемаў на работе. Неаднайчы мне пагражалі, што пазбаўлююцца і жылля, і працы, прапанавалі, каб сядзела ціха. Колькі магла, сядзела ціха, але ўжо больш моўкі глядзець на гэта брыдоцце і пошасць, што пануе ў нашай Беларусі, не магу. Стала рэдактарам незалежнай жаночай газеты „Сяброўка”. Спадарыня „сістэма” адразу ж занялася мною. У гэту справу ўцягнулі майго троныцацігадовага сына. Канфлікт сына

з аднакласніцай, якія яны паміж сабою даўно заладзілі, пачалі штучна раздуваць, падключылася да гэтага міліцыя і пракуратура. Але калі спраўа выйшла з-пад кантролю „сістэмы” і розгалас пайшоў па асяроддзі, уся спраўа як хутка ўзнікла, так хутка і зникла. Гэта доказ, што „сістэма” бацца грамадскасці. Калі бунтуеца адна асоба, яе можна заглушыць, але калі яе падтрымлівае грамадскасць, тады канфлікт лепей замяць.

Чаму я так усё падрабязна апісваю? Хацелася б, каб із мяжой ведалі, што нас, сумленных беларусаў, на сваёй роднай зямлі душаць свае ж, як гэта ні страшна, манкуты.

Мы, канешне ж, не героі, грудзьмі на амбразуру не кідаемся. Але ўжо толькі за тое, што абаравам сваю мову, пра-пагандуем сваю культуру, а бывае, не вытрымаўши, выкажамся супраць саюзу з Расіяй, нам жыццё атручваюць. Перш за ёсё, праз усялякія дробязі: то ўрокі кідаючыя правяраць, то прэміі пазбавяць, то гадзін мала дадуць, то ў калгас лішні раз адправяць і г.д.

І ўсё ж ад сваёй справы не адступлюся!

Хочацца зрабіць сур'ёзную жаночую незалежную газету. У мясцовай апазіцыі, наогул, шмат задумак. І хоць магчымасці невялікія, але загарэліся ідэяյ працаўцаў сур'ёзна з беларусамі замежжа, стварыўшы адпаведную газету. Мы разумеем, што ў яе павінен быць высокі ўзровень. Можа, гэта толькі ружовыя мары. I тым не менш будзем працаўцаў. Даражэнкія, пішыце. Мы просім **маральнай, душэўнай** падтрымкі, бо наша Бацькаўшчына ўядзе!

Прачыталі напісанае і, пэўна, падумалі: пісьмо з фронту. Не думайце, што ў нас ўсё так дрэнна. Людзі чытаюць незалежную прэсу, газеты рвуть з рук. Я заўажыла, што людзі паступова разбураюць у сабе страх. Друкуючыя ў нашых газетах пад уласным прозвішчам. Гэта прагрэс!

А якая цудоўная моладзь! Вучацца ў рускамоўных школах, а гавораць на цудоўнай роднай мове. Шчыра веру, што будучыня — наша.

Жыве Беларусь!”

Вось, дарація чытачы, вам тэма для разважання. Як вы ацэніце гэта? Асабістая для мяне гэта крык зраненай душы.

Калі хто-небудзь хоча напісаць, скантактавацца са спадарыння Тамарай, наладзіць перапіску з яе вучнямі, падтрымаць іх на духу (ці не парадокс гэта, што беларусы замежжа, нацыянальная меньшасць у чужой краіне, маюць падтрымліваць беларусаў у Беларусі? Без сумнення — парадокс). Падаю адрас для контактаў:

Тамара Храпавіцкая
вул. Ф. Скарыны, 12

г. Паставы,

Віцебская вобл.

211840 Рэспубліка Беларусь

Я са свайго боку таксама заахвочваю вас да падтрымкі нашых братоў, што живуць на Беларусі.

Наталля ГЕРАСІМЮК

а таксама з Арганізацыяй па бяспекі і супрацоўніцтве ў Еўропе. Гэту апошнюю нядыўна „выкрыла” дзяржава тэлебачанне, аўтамабіль, што АБСЕ фінансава памагае беларускай апазіцыі, а кіраўнік яе мінскай місіі рыхтуе тут месцы для НАТАўскіх генералаў.

Журналісты са здзіўленнем заўважылі, што новы міністр вёў прэс-канферэнцыю па-беларуску. Яго папярэднік, народжаны ў Расіі Урал Латышаў, хаця не раз заўважыў, што навучыцца беларускай мовы, аўбяцця ніколі не стрымав. Міхаіл Хвастоў, які раней быў прэзідэнцкім саветнікам, заявіў, што нават сваіх дзяцей старавацца вучыцца па-беларуску.

Паводле ПАП

Ці застанеца інфекцыйны адзел?

Ужо каля 3 700 подпісаў сабралі жыхары Гайнаўкі пад петыцыяй маршалку Сейміка Падляшскага ваяводства Славаміру Згжыву супраць ліквідацыі інфекцыйнага аддзела ў Гайнаўскай бальніцы. Радныя Гайнаўкі выступілі з прапановай склікаць супольнае пасяджэнне Рад горада і павета з мэтай разважыць магчымасць процідзеяння пропанаванай ліквідацыі аддзела. За падтрымкай радных звернуцца да дэпутатаў Самаўрадавага сейміка і беластоцкіх парламентарыяў.

— Мы працуем сумленна і хочам, каб ніхто нам не перашкаджаў, — заяўляла ардынатар аддзела Барбара Пшэнсняк. — Ніхто з намі не кансультуваў змен, ніхто нас не пытаў. Камітэт пры ўстанове Маршалка Сейміка Падляшскага ваяводства адбрыў пропанову ліквідацыі нашага аддзела. Зараз цяжка будзе пераканаць Падляшскую касу хворых падпісаць контракт на нашы паслугі. Я лічу, што ліквідацыя нашага аддзела неабгрунтаваная, паколькі нідзе ў рэгі-

ёне німа столькі інфекцыйных захворванняў, як у нас. Тэрыторыі Белавежскай пушчы пагражала хваробы, якія выклікаюць кляшчы. За апошнія пяць гадоў 178 асоб лячылася ў нас ад барзельёzu і 122 асобы — ад кляшчовага запалення мозгу. У нас працујуць лекары з другой ступенню спецыялізацыі. Распарађаемся добра абсталяванай лабаторыяй і на працягу некалькіх гадзін можам паставіць дыягназ. Апрача нашага аддзела ў Падляшскім ваяводстве толькі ў Беластоку могуць ставіць дыягназ наконт барзельёzu. Лечым у сярэднім каля сямісот асоб у год. Хаця ў гэтым годзе скончыўся нам ліміт Касы хворых на стацыянарнае лячэнне і кансультациі, далей прымаю хворых, бо ў грамадстве існуе вялікае запатрабаванне на нашу дапамогу. У нас месца толькі на дваццаць пяць асоб, а цяпер лечым дваццаць сем хворых.

Інфекцыйны аддзел знаходзіцца непадалёк лесу. Нядайна яго будынак з выкарыстаннем грамадскіх сродкаў быў адрамантаваны. Гайнавяне ражуча выказваюць супраць яго ліквідацыі, што заставіла б іх лячыцца ў іншых гарадах.

Адрамантаваны будынак інфекцыйнага аддзела.

— Закрыццё інфекцыйнага аддзела павялічыць нашы даўгі. Гэта адзін з незадоўжаных аддзелаў. Працујуць у ім лекары з высокімі кваліфікацыямі (на трох асобах ажно двух дактарантав). Падпісалі мы ўжо дамову з Ведамаснай касай хворых і поўная ліквідацыя аддзела папросту немагчыма, — пайнфармаваў намеснік дырэктара Самастойнага публічнага КАЗ Ян Кірылюк.

— Нядайна па сямейных прычынах

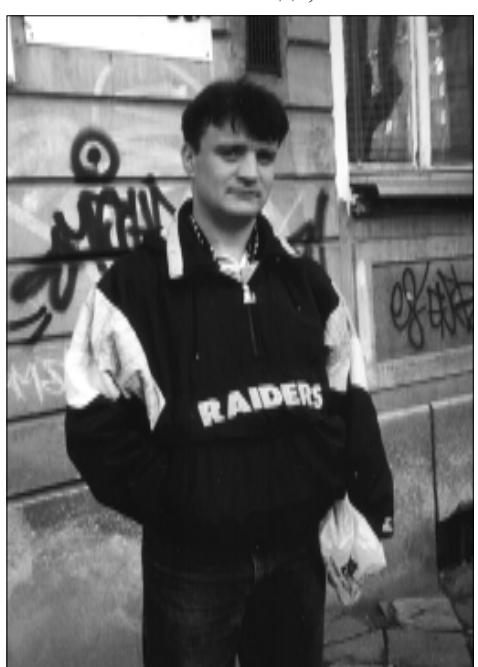
быў я некалькі разоў на інфекцыйным аддзеле шпіталя ў Бельску-Падляшскім і трэба сказаць, што ўмовы лячэння ў Гайнаўцы намнога лепшыя, — заяўіў радны Васіль Іванюк, у сувязі з магчымым перанясеннем паціентаў у Бельск.

Гайнавяне такую ж петыцыю ўручылі падляшскому ваяводу Крыстыне Лукашук.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Баль у „Крышталі”

Як мы ўжо паведамлялі, вядомы беластоцкі рэстаран „Крыштал” упершыню рыхтуе не толькі сільвестравы баль 31 снежня 2000 года, але і так зва-

Генадзь Шэмэт выступіць з калектывам „Лідэр” і будзе весці вечар у „Крышталі”.

ны праваслаўны „Сільвестр”, калі Новы год сустракаецца паводле старога стылю, згодна з юліянскім календаром — 13 студзеня 2001 года. У гэты дзень праваслаўныя людзі ўвойдуць у трэцяе тысячагоддзе.

Менеджэр Магда Скышцкая вельмі хвалюеца, каб усё хаця добро выйшла. Звоніць тэлефоны, людзі пытаяюцца пра праваслаўны „Сільвестр”. Цешацца, калі даведваюцца, што будзе больш чым удвая танней, чым „першы Сільвестр”. Але і так не будзе занадта танна: пакуль што плануюць па 700 злотых ад пары, але магчыма, што будзе прамоцыя і білеты патанеюць. Затое за гэтыя гроши арганізатары абяцаюць поўны камфорту: абслуга ў беларускіх народных касцюмах, рэгіянальныя стравы (багатое меню: халодныя закускі, тро гарадчыя стравы, а таксама бутэлька гарэлкі і бутэлька шампанскага на пару).

А галоўны атракцыён: вечар будзе весці Генадзь Шэмэт з вядомага калектыву „Лідэр”, а калектыв цэлую ноч будзе іграць і співаць беларускія і польскія песні.

Калектыв „Лідэр” існуе ўжо 5 гадоў. Выпусціў дзве касеты disco-polo. Играе ён і співае па-беларуску, па-польску, па-руску, па-ўкраінску і нават... па-цыганску.

Цяпер калектыв рыхтуе беларускую касету. Члены яго самі пішуць тэксты і музыку, папраўляюць, змяняюць, спрачаюцца.

Генадзь Шэмэт (штатны працоўнік радыёстанцыі „Рацыя”) да 1995 года быў кіраўніком Віцебскага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Выдаў дзве касеты: „Грамада-гіт” — апрацаваны фольк, ды „Яблынка” — аўтарская, на 13 песен — адна народная, з сынам Яськам. Выпусціў таксама касету з інструментальнай музыкай (уласная імправізацыя) на акардэон, частка I. Цяпер рыхтуе другую частку, засталося запісаць тро творы.

Не важна, гаворыць Генадзь Шэмэт, якая гэта музыка — беларуская ці польская. Усё патрабуе прафесійнага падыходу. Кожную нотку трэба адшліфаўваць і ўставіць на сваё месца, як пашеркі. Каштоўны ланцужок!

Генадзь Шэмэт ужо больш як паўгоды разам з Анатолем Баравіком працуе над творамі Булата Акуджавы, апра-

цоўваюць іх для польскага слухача. Будзе 20 твораў, па-руску — усяго 2-3 песні. Анатоль Баравік адказны за тэксты і спеў, Генадзь Шэмэт — за музычныя апрацоўкі, аранжыроўкі.

Калектыв „Лідэр” выступаў у многіх месцах, але ў „Крышталі” мае іграць упершыню. Крыху хлопцы нервуюцца, але гэты факт іх падбадзёры.

А што датычыць „Сільвестра”, дык білеты можна ўжо купляць. Пакуль што трэба ўплациць толькі 30 працэнтаў коштаў. Варта зрабіць гэта як мага хутчэй, каб забраніраваць сабе лепшыя месцы.

Можна таксама прыехаць з Варшавы ці іншага горада. Хто захоча пераначаваць і каб нядорага, можа пакрыстацца гатэлем у Цэнтры права-слайной культуры (тэлефон: 7443010), дзе пакой на 2 асобы каштуе ўсяго 70 злотых, гэта — як рукой падаць ад „Крышталю”, вул. Св. Мікалая 5.

Пра ўсё канкрэтна можна даведацца ў аддзеле маркетынгу гатэля „Крыштал” (тэлефоны: 7442515 або 7425061).

Усіх заахвочваем: мае быць свойска, але і элегантна.

Ада ЧАЧУГА
Фота аўтара

Грошы на конкретныя інвестыцыі

[1 ♂ працяг]

— Ад 1997 года, калі атрымалі мы з бюджетнага рэзерву 400 тысяч злотых, не было больш дзяржайной датацыі. Будаўнічыя працы вялі мы за сродкі ад арэнды памяшканняў, найму начлежных пакояў, са складчын і ахвяраванняў. За гэтыя гроши, памерам каля 110 тысяч злотых, якія сабралі за апошнія гады і выручку ад продажу дубовых фрэзў памяшканняў мы выставачныя залы і калідоры, палажылі грэс у 5 залах і на калідорах (каля 650 м²), а таксама на бакавой лесвіцы. Працы гэтыя выконвалі мы працаўнікі, што выдатна панізіла кошт работ. 27 верасня гэтага года беларусы з Амерыкі праз пасрэдніцтва Міколы Прускага, выдаўца часопіса „Беларускі дайджест” і беларускага бізнесмена, пражываючага ў Польшчы, перадалі нам 39 600 злотых. За гэтыя сродкі і 10 тысяч злотых, якія перадало нам Гайнаўскае стара-

ства, абліцавалі мы галоўную лесвіцу мармурам, які ў нас быў у запасе. Хаця мармур клала нанятае намі прадпрыемства, некаторыя працы выконвалі мы работнікі, што панізіла кошт работ.

— У гэтым годзе плануецце закончыць усе аддзелачныя працы ў выставачных залах. Калі можна спадзявацца першых выставак?

— На арганізацыю ўсіх пастаянных выставак трэба будзе расходаваць 250 тысяч злотых. Нядайна звярнуліся мы ў Маршалковскую ўстанову, Гайнаўскую стараство і Раду горада Гайнаўкі з пропановай выдзеліць нам сродкі на арганізацыю выставак. Плануем ужо ад 15 студзеня пачаць арганізацію пастаянных экспазіцый, а працу гэту думам замяшчыць да 15 верасня 2001 года.

— На што хочаце выдаткаваць так вялікія сродкі?

— Многія экспанаты, якіх нам не хапае, трэба будзе купляць ад людзей.

Нельга спадзявацца, каб людзі бясплатна аддавалі макаты, абрусы, сурвэткі ці больш вартасныя прадметы. Трэба будзе рабіць стэлажы, стэнды, плаціцы століарам, этнографам і мастакам.

— **Антоні Масевіч з Музея сельскай гаспадаркі ў Цеханоўцы прасіў прыехаць забраць частку экспанатаў былога Белавежскага музея. Ці ездзілі Вы туды?**

— Ездзіў я ў Цеханавецкі музей і бачыў гэтыя экспанаты, якія знаходзяцца ў беларускай хаце і ў музейных складах. Даведаўся я там, што можна іх вярнуць такім шляхам, якім яны былі перададзены. На жаль, ніхто не забіраў экспанаты з Белавежскага музея, толькі яны былі перададзены ў Акруговы музей у Беластоку на ўласнасць, а адтуль трапілі ў Цеханавец. Каб вярнуць тых экспанаты, якія не знаходзяцца ў беларускай хаце, мусім мець згоду Акруговага музея ў Беластоку або Міністэрства культуры.

— **А якія ў Вас конкретныя планы на конты арганізаўвання экспазіцый?**

— Пастаянныя экспазіцыі будуць ладзіцца ў пяці залах. У шостай плануем

арганізаўваць камерцыйныя выстаўкі з магчымасцю продажу прац. На пастаянных выстаўках плануем паказваць, між іншым, архітэктуру, апрацоўку зямлі, жывёлагадоўлю, кухню, выкананне вонраткі, прылад для працы на полі. Будзем рыхтаваць абрацныя сцэнкі і выстаўку, прысвечаную рэлігійнаму жыццю на Падляшшы, асабліва пра-васлаўю.

— **Хто будзе праектаваць выстаўкі?**

— Галоўными праектантам будзе мастер з Мінска Эдуард Агуновіч. Прадбачаем, што нашы этнографы і мастакі таксама будуць арганізаўваць экспазіцыі.

— **Калі плануецце арганізаўваць агульны сход членаў Грамадскага камітэта пабудовы Музея?**

— У канцы студзеня 2001 года адбудзеца пленарнае пасяджэнне Камітэта пабудовы Музея, якое павінна вырашыць аб даце агульнага схода членаў Грамадскага камітэта.

— **Дзякую за размову.**

Гутарыў Аляксей МАРОЗ

Жыць у супольнай айчыне

Польшча, карыстаючыся нямецкай тэрміналогіяй — наш *Vaterland* — складаецца з соценъ малых айчынаў — *Heimat*, якія абымаюць вёску, горад, поле, луг, фрагмент рэчкі, найбліжэйшую ваколіцу з магіламі продкаў. Жыхары памежкаў сувязь са сваёй малой айчынай адчуваюць наймацней. Але там гэтым айчынам трэба падзяліцца: з літоўцамі, беларусамі, украінцамі, славакамі, немцамі. А мы, палякі, адчуваєм **выключнае права на Бацькаўшчыну**. Далёка нам яшчэ да разумення ідэі супольнай айчыны. Сказаў старшыня Камісіі нацыянальных меншасцей Сейма Яцек КУРАНЬ.

Унія вольнасці запрасіла прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей і журнالісташаў на 25 лістапада ў Сейм, каб абмеркаваць праект Закона аб нацыянальных меншасцях.

Спрабы юрыдычнага ўпарадковання жыцця грамадзян няпольскай нацыянальнасці вядуцца ад дэмакратычных перамен 1989 года. Ужо ў г.зв. контрактным Сейме (Польская аўяднаная рабочая партыя і яе саюзікі мелі гарантаваныя 65% месцаў, „Салідарнасць” змагалася за 35%) была створана Камісія па справах нацыянальных меншасцей. Нязменны яе кіраўнік, незалежна ад канфігурацыі парламента — Яцек Курань.

Першы праект Закона аб нацыянальных меншасцях запрапанавала парламентарыям Хельсінскага камітэта абароны правоў чалавека ў 1993 годзе. Але Сейм заўсёды меў важнейшыя праўлемы на галаве: а то выбары (парламенцкая, самаўрадавыя, презідэнцкая), а то прыватызацыя або рэпрыватызацыя, а то рэформы (адміністрацыйная, страховаячная, аховы здароўя), а то канкардат або дэлегалізацыя абортаў. Нацыянальныя меншасці гэта ўся-

го 2-3% насельніцтва Польшчы і ўлада іх галасамі не выбіраеца.

Здавалася, што працы над Законам аб нацыянальных меншасцях пойдуть новымі тэмпамі пасля таго, як у верасні 1998 года праект быў перададзены маршалку Сейма і паставлены ім на падрадак дэбатаў. Галоўнае заданне закона — адназначнае накрэсленне правоў і абавязкаў асоб прыналежных да меншасцей, а таксама дапасаванне грамадскіх і культурных правоў да падпісаных Польшчай міжнародных дамоў і канвенцый. Да найважнейшых спраў, якія патрабуюць ясной рэгуляцыі траба заціць права на ўжыванне роднай мовы, як у прыватным, так і публічным жыцці, у тым ліку і ў контактах з органамі ўлады. Закон удакладняў бы існуючыя запісы адносна навучання роднай мовы і на роднай мове згодна з польскай адукацыйнай сістэмай. У праекце закона ёсьць запіс пра абавязак дзяржавы да фінансоўваць культурныя ініцыятывы меншасцей, якія спрыяюць захаванню іх нацыянальнай тоеснасці.

Першае чытанне праекта на форуме Сейма мела месца ў сакавіку 1999 го-

да, пасля чаго была створана падкамісія, якая павінна была нанесці папраўкі. Зараз будуць два гады „інтэнсіўнай” працы гэтай специфічнай падкамісіі. За гэты час дайшла яна, паводле пасла Генрыка Кроля, да другога пункта працавання закону.

— Парадокс заключаецца ў tym, — гаварыў на сустрэчы Генрык Кроль, пасол нямецкага кола, — што „Салідарнасць”, якая адваявала дэмакратычныя свабоды ў Польшчы, мае цяпер тыхі прадстаўнікоў у парламенце, якія не разумеюць, што такое грамадзянская супольнасць. Большасць не мае волі прыняць Закон аб нацыянальных меншасцях.

Які ўзровень разумення права, краёвага і міжнароднага, рэпрэзентуюць тыя, хто стварае законы, сведчаць кур'ёзныя выказванні паслоў пра залежнасць становішча нацыянальных меншасцей у Польшчы ад таго, як трактуюць этнічных палякаў іншыя дзяржавы (маецца тут на ўвазе перш-наперш Усход і постсовецкія рэспублікі). Такая фабрыкацыя заложнікаў сваіх грамадзян ад палітыкі іншых краін — у дэмакратычным свеце недапушчальная, кампраметуючая. Аднак не хочуць гэтага разумець высакародныя (іх меркаванне пра саміх сябе) абаронцы польскіх нацыянальных спадчыны, адукацыі.

Як і не хочуць заўважаць, што Еўрапейскі саюз, членам якога Польшча налагаеца стаць, у справе аховы правоў нацыянальных меншасцей мае вельмі высокія нормы. Презідэнт Аляксандар Квасніцкі толькі ў лістападзе падпісаў Агульную канвецыю абароны правоў

нацыянальных меншасцей ад 1993 года, а ўжо ў чэрвені гэтага года была прынята Дырэктыва Савета Еўропы, якая забавязвае кандыдатаў у Еўрасаюз да 2003 года дапасаваць свае ўнутраныя законы аб нацыянальных меншасцях да ўніверсальных норм. Міністэрстваў ўнутраных спраў штогоду будуць даваць справаздачу не толькі з таго, ці няма ў паасобных дзяржавах дыскрымінацыі, але ці меншасці добра там сябе адчуваюць.

* * *

Прысутныя 25 лістапада ў Сейме прадстаўнікі нацыянальных меншасцей наогул станоўчы ацанілі прадстаўлены ім праект закона. Найбольш засцярог выклікала працаванія стварэння цэнтральнага Упраўлення па справах нацыянальных меншасцей як часткі ўрада.

— Такая ўстанова не была б адవакатам меншасцей, а бягучай палітыкі той ці іншай кааліцыі ў адносінах да меншасцей, — казаў прафесар Анджэй Жэлінскі з Хельсінскага камітэта. — Гэта павінен быць цэнтральны орган Рэчы Паспалітай, але незалежны ад урада. Узначальваць яго павінен прадстаўнікі меншасці, а дарадчыкамі павінны быць спецыялісты з міністэрстваў: унутраных спраў і адміністрацыі, культуры і нацыянальной спадчыны, адукацыі.

Хаця ў праекце, які цяпер у Сейме, зніклі пэўныя працаваныя з 1993 года (між іншым, абавязак навучання палякаў пра меншасці ці стварэнне курыяў для меншасных паслоў), прафесар Жэлінскі называў яго добрым: „Шкада толькі, што схаваны ён глыбока пад сукном”.

Мікола ВАЎРАНЮК

Без водгуку

Ліст 14 прадстаўнікоў беларускіх і праваслаўных арганізацый да найвышэйшых улад Польшчы, пакуль што, выклікаў толькі зацікаўленне беластоцкіх журналісташаў і палятыкаў. Журналісты, вядома, пакарысталіся гарачай тэмай, каб прыцягнуць да сваіх сродкаў масавай інфармацыі ўвагу чытачоў, слухачоў і тэлегледачоў. Палятыкі ўсіх арыентатарных традыцыйна выказаліся так, каб нічога не сказаць. Нават падляшскі ваявода Крыстына Лукашук не-калькі разоў публічна заяўвала, што любіць усе меншасці і, як памятае, заўсёды іх любіла. Зусім тады яна не разумее, чаго ад яе хочуць беларусы і праваслаўныя.

Публічна нікто не пачаў яшчэ са праўдайнай палемікі з аўтарамі ліста, але мала таксама праўдападобнае, што нехта сур'ёзна захоча займацца пратэстам — як гаворыцца на вуліцы — „kilku sfrustrowanych kasarów”. Тым часам кожная дэмакратычная ўлада павінна патрактаваць ліст чатырнаццаці лідэ-

раў арганізацый як вельмі выразны сігнал, што справы ідуць у неадпаведным напрамку. Нават калі ў лісце ёсьць некалькі абсурдных закідаў, то яго змест адлюстроўвае настроі ў беларуска-праваслаўным асяроддзі. Калі б дзяржаўныя ці мясцовыя ўлады вялі якую-небудзь нацыянальную палітыку, тады лёгка маглі б памяняць гэту атмасферу на больш экumenічную. Да гэтага не трэба грошай і нікіх інвестыцый, патрэбная толькі добрая воля і веды пра грамадзян іншай веры і нацыянальнасці. Некалькі жэстаў магло б адмяніць пачуццё дыскрымінацыі і адчужанасці сярод праваслаўных. Інтэлектуальна да гэтага, аднак, улады зусім непадрыхтаваныя. Таму трэба спадзявацца, што яны пустымі прамовамі без канца будуць аб'яўляць пра канстытуцыйную свободу і роўнасць усіх грамадзян Рэчы Паспалітай.

Без водгуку „пратэст 14-ці” астаўся таксама сярод беларуска-праваслаўнага грамадства, ад імя якога выступалі лідэры арганізацый. Дарэчы, у гісторыі беларусаў ніколі так не было, каб люд падтрымліваў сваіх палятыкаў. Выклю-

чненнем быў толькі перыяд Беларускай сялянска-работніцкай грамады, калі сапраўды ўзнікнуў масавы рух з мэтай змагання за нацыянальныя інтарэсы. Ніколі пазней беларускі люд не захацеў ангажавацца ў дзейнасць сваіх лідэраў, успрымаючы іх найчасцей як дзівакоў і парушальнікаў агульнаадбранага парадку. Не толькі пасол Камінскі з ЗХН згадваў, што ліст беларускіх і праваслаўных дзеячаў гэта фрагмент перадвыбарчай гульні мясцовых камуністаў. Такое меркаванне выказвае таксама большасць беластоцкіх грамадзян, якія час ад часу глядзяць беластоцкае тэлебачанне ці чытаюць мясцовую прэсу.

Пераважная большасць праваслаўных, як паказваюць сацыялагічныя даследаванні, хоча быць палякамі і робіць усё, каб нікто не атаясамліваў іх з беларусамі. Мясцовымі католікамі такая катэгорыя палякаў зусім не адабраецца. Незалежна ад таго, як часта праваслаўныя палякі пайтараюць пра сваю нацыянальнасць, і так успрымаюць іх як „кацарапаў”. У сапраўднасці ў тым, што яны палякі, пераканалі толькі саміх ся-

бе. Ніколі, аднак, не будуць яны праяўляць актыўнасці ў абарону таго, што будзе ставіць пад сумненне іх польскасць. Ананімна і прыватна праваслаўныя палякі могуць нават з прыхильнасцю ставіцца да беларускасці, аднак, дарма чакаць ад іх нейкай адкрытай падтрымкі. Ведаюць пра гэта таксама прадстаўнікі мясцовай улады і таму могуць ігнараваць усялякія пратэсты дзеячаў. Пэўна неўзабаве ваявода ці маршалак сустрэнуцца з аўтарамі ліста і іншымі актыўістамі, выслушаюць іх жалі і ветліва заявяць аб сваёй прыхильнасці так да праваслаўных, як і беларусаў. Калі самі не дадумаюцца наладзіць такую сустрэчу, тады можа нехта змабілізуе іх з Варшавы. Пакуль, аднак, беларуска-праваслаўныя дзеячы не пераканаюць свой люд да шырасці сваіх агульнаграмадскіх намераў і не атрымаюць належнага мандату да публічнай дзейнасці, іх пратэсты заўсёды будуць успрымацца як спроба заявіць аб сваёй палятычнай прысутнасці. Нішто, аднак, не паказвае, каб нешта ў гэтым плане магло змяніцца ў найбліжэйшы час.

Яўген МІРАНОВІЧ

рожнага помніка ад разу мне не ўдалося. У Павятовым упраўленні дарог маляды супрацоўнік пра помнік нічога не ведаў, а ў прыёмнай бурмістра Кляшчэлі параділе мене кантактавацца з тадышнім старшынёю ГРН Яўгенам Ефімюком.

— Калісці гэтай дарогі зусім не было і ў Гайнаўку ездзілі палявымі дарогамі цераз Чахі-Арлянскія. Брук быў пакладзены толькі на дарозе ў напрамку Мілейчыч, — расказвае Я. Ефімюк. — Хадайніцты аб намячэнні дарогі ў Гайнаўку пачаліся ў 1939 г. Пры саветах вялася разметка. Пасля вайны работы пры дарозе ў Гайнаўку былі адноўлены ў 1954 г., а ў 1955-1956 гг. пачалі працаваць на ёй людзі і машыны. Тады я арганізаваў работу. Людзі працавалі на гра-

мадскіх пачатках — у свабодны ад працы час, у святочны дні. Будова вялася пад наглядам павятовых і мясцовых улад. На работу звёзлі людзей з усёй Гайнаўшчыны. Працавалі рабочы ўсіх заводаў Гайнаўкі і Кляшчэлі, вучні, звычайныя жыхары. Работы вяліся з двух напрамкаў. Пракладзены былі 1 км бруку і 23 км гравійкі. Новая дарога скараціла шлях у Гайнаўку і была выгаднейшай для аўтамабільнага транспорту.

Гайнаўскае ўпраўленне дарог у 1957 годзе ўстановіла каля Кляшчэлі валун, прывезены з вёскі Сакі, і замацавала на ім мемарыяльную дошку. Сёння аб гісторыі дарогі памятаюць толькі пенсіянеры. Малодшым аб гэтым факце напамінае прыдарожны помнік.

Тэкст і фота Міхала Мінцэвіча

„Усе мы родзічы”

[1 ^м працяг]

вала яму паэтка. Вярнуўшыся з Вроцлава, Андрэй Вайтовіч паехаў у Зэльву да Ларысы Геніюш... Так яны пазнаёміліся і да апошніх дзён жыцця паэткі шчыра сябравалі. Гэта Андрэй Вайтковіч дапамог ёй зрабіць помнік на магілу Янкі Геніюша і даставіў яго з Навагрудка ў Зэльву. То свежанікі прывязе, то мёду — ні ў чым і ніколі не адмовіла сям'я Вайтковічаў мужнай і таленавітай жанчыне з Зэльвы.

Чытачам „Нівы” прапаную два вершы Ларысы Геніюш, якія паэтка прысвяціла сваякам Андрэя Вайтковіча. Вершы друкуюцца ўпершыню. Тым больш, што і нагода ёсць, сёлета 9 жніўня нашай слыннай паэтцы было б — 90.

Сяргей Чыгрын

Бацькам Вольгі

Мамачка родненка, татка мой мілы,
Што гадавалі мяне і любілі,
Што апраналі мяне, даглядалі,
Што для сямейкі ўвесь век працавалі,
Каб выйсці ў людзі маглі мы, вучыцца,
Сяньня хачу Вам за ўсё пакланіцца
І выразіць сэрцам падзяку, пашану
Заўсёды такім дарагім і хаханым.
Вечна ў гняздзе птушанё не бывае,
Час надыходзіць — яно адлятае.
Дзявочая доля ад веку такая,
Што нас ад матулі арол забірае.
Съцежкі да Вас я ў жыцці не забуду.
Была Вашай дочкай і век ёю буду.
Калі не дай Божа якое няшчасце,
Дык не адну, а двах нас чакайце.
Схапіў і аднёс арол з хаты дзяўчыну,
Але праз яе ён зрабіўся Вам сынам.
Пойдзем у людзі, як Вы нас вучылі,
І з чеснае Вашай дарогі не змылім.
Падзяка ад сэрца і татку, і маме,
Ды хоць не сумуйце па мне вечарамі
І не чакайце часценька ў хату,

Бо я ўжо кавалак адрезаны, тату.
Ды не сумуйце, бацькі мае, верце,
Што буду ля мужа, ля вашага сэру.
Жадаем Вам долі, здароўя і щасція
І вы маладым нам таго ж пажадайце.

Галі і Пеці

Дарагая, хаханая Свацьця,
Калі ў думках адкінуць гады,
Дык Вы сяньня мне свацьця і маці,
А я побач — Ваш сын малады.
У гады некалі Вашай навукі,
У вясінным прыбоі жыцця,
На дзяўчыя кволыя рукі
Вам паклалі малое дзіця.
Дзякую Вам за імя дарагое,
Што калісьці малому далі,
Дзякую Вам, Педагог, і за тое,
Што настаўніцай часам былі.
Сяньня зноў ля мяне Вы, як мама,
За плячыма забыты „фізмат”,
Усё ж даеце жыццёвым напрамак,
Наш вясельны вядзене абрац.
Дзякую Вам за любоў і спагаду,
За прыхільнасць да нашай сям'і,
За жыццёвую, съветную праўду,
Што даеце такім вось, як мы.
І за тых хай падзяка Вам будзе,
Што з-пад Вашага вышлі крыла.
Шмат каго Вы ўжо вывелі ў людзі,
У інстытуція съцежкі з сяла.
Паклон нізкі і Вам, дзядзя Пеці,
Хай такія жывуць на вякі.
Няма лепшых на цэлым съвеце,
Як з Наваградчыны сваякі.
За наваградскую сардечнасць
І за нашу да нас любоў
Мы Вам дорым магутных, адвечных,
З Белавежскага пушчы зуброў.
Родам з поля, і з лесу, і з бору мы,
Усе мы родзічы, усе Сябры,
Дык будзьма мужнай і непакорнай
Й пушчам верныя, як зубры.

Ларыса Геніюш

Крохкасць жыцця

У палове лістапада ў Бельску-Падляскім здарылася трагедыя. Вучань Гімназіі пры Падставовой школе н-р 4 пакончыў жыццё самагубствам. Хлопцу было ўсяго 13 гадоў. Да трагічнага выпадку дайшло перад школьнімі сходамі бацькоў — як гавораць вучні, або пасля сходу — як сцвярджаюць настаўнікі. Прычына трагедыі не высьветлена да сённяшняга дня. Хлопец пакінуў толькі развітальныя лісты: да брата і да настаўніцы. Аб чым пісаў хлопец? Гэта не ўдалося мне даведацца. Можа гэта і лепш...

Выпадак выклікаў страх і здзіўленне не толькі сярод вучняў, але і іх бацькоў. Канец лістапада і пачатак снежня гэта час бацькоўскіх сходаў у школах. На кожным такім спатканні закраналася тэма трагічнай смерці 13-годка.

Настаўнікі прапануюць бацькам прымяненне нястрэсавага методу выхоўвання дзяцей. Заключаецца яно ў дайлікатных размовах з дзецимі, спакойным слуханні і разуменні іх проблем, спагадзе іх справам. Ударыць свайго

дзіцяці нельга, нават лёгка па попцы, калі на гэта заслугоўвае. Трэба заўсёды быць памяркоўным. Сярод бацькоў узімка пытанне: „Як зрабіць гэта? Як такія прынцыпы ажыццяўіць?” Думаю, што гэта зараз немагчымае. Напэўна не на працягу бліжэйшых 5 гадоў. Бацькі баяцца цяпер востра ставіцца да дзяцей. „А як штосьці дурнога прыйдзе яму ў галаву, — гаворыць адна маці. — Калі, не дай Божа, пакончыць самагубствам, тады цэлае жыццё буду жыць з пачуццём віні”.

Трагічны выпадак паказаў людзям, што дзіця гэта малады чалавек, які можа ў хвіліне роспачы зрабіць замах на сваё крохкае жыццё. І ў адзін момант пе-растает яно мець нейкую вартасць. Такія сітуацыі здараюцца штораз часцей. Цяжка іх вытлумачыць, але можна спрабаваць прадухіліць іх. У які способ? Найлепшым рэцептам на паразуменне паміж дзецьмі і бацькамі з'яўляецца размова. Аднак у сённяшнім свеце на размовы не хапае часу і ахвоты з абодвух бакоў.

Паўліна Шафран

Калі няма апекі дома

У бельскім шпіталі амаль год дзейнічае апякунска-лячэбнае аддзяленне. Яго пацыентамі з'яўляюцца працягла хворыя, якія патрабуюцца пастаяннага догляду, калі сем'і не могуць ім гэта запэўніць.

Стаць падапечным гэта аддзялення — справа няпростая. Спачатку медсяст-пра правярае ўмовы хворага не месцы жы-харства, а лекар дае адпаведную даведку.

Затым сям'я хворага павінна напісаць прашэнне ў стараства, а хворы — згадзіца на аплату пабыўкі ў аддзяленні велічынёю 70% сваёй пенсіі. Патрабуецца яшчэ даведка аб псіхічным стане пацыента. Хворых прымаюць на 1-3 месяцы.

Апякунска-лячэбнае аддзяленне можа прыняць 16 пацыентаў і гэта недастатковая ў парамунні да патрэб. Патрабуючыя апекі працягла хворыя чакаюць у чарзе па два месяцы.

Міхал Мінцэвіч

... Чым цяжэй, тым большая цяга да добра

Быць з музыкай — гэта шчасце

У канцы лістапада 2000 года ў Беластроцкай музычнай школе здарылася прыемная падзея: яе наведала са сваімі чатырма вучнямі заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, прафесар кафедры фартэпіяна Беларускай акадэміі музыкі Людміла Шэламенцава. У Беластроцку яна праўляла кансультацыі з вучнямі музычнага ліцэя, а яе вучні далі канцэрт у музычнай школе. Нам удалося пагаварыць з прафесар Шэламенцавай.

Професар Беларускай акадэміі музыкі Людміла Шэламенцава (злева) і дырэктар Музычнага ліцэя ў Беластроцку Тэрэса Піэштэльская сярод вучняў Мінскай кансерваторыі і ліцэя: (злева) Аляксей Собаль, Дзіма Уласюк і Андрэй Ярашэнка. Іграе на роялі асістэнт-стажор кансерваторыі Анастасія Бялан.

— Скажыце, калі ласка, чаму менавіта Вас запрасілі ў Беластроц?

— Маё імя для палякаў паявілася на XIII Міжнародным піяністычным конкурсі імя Ф. Шапэна. Гэта было ў 1995 годзе, я тады прывезла ў Варшаву свайго васемнаццацігадовага вучня Андрэя Панацэўнага. Ён настолькі спадабаўся гледачам, што атрымаў узнагароду ад Таварыства імя Ф. Шапэна за *wabitne* выкананне твораў Шапэна. Гэта вельмі прэстыжная узнагарода і яе даюць вельмі рэдка. Да Панацэўнага яе не давалі, бадай, гадоў дванаццаць. Адразу ж пасля конкурсу ён перамог на конкурсах у Кельні і Вашынгтоне. Цяпер за-кончыў кансерваторыю і ездзіць на гастролі ў розныя краіны свету. А ногул запрасіў мяне ў Беластроц прафесар В. Рачкевіч, які працуе ў Музычнай акадэміі ў Беластроцку і ў Варшаўскай музычнай акадэміі.

— Сёлета Вашы вучні таксама пры-малі ўдзел у Шапэнскім конкурсе?

— На XIV конкурсе ў Варшаве іграли двое маіх вучняў: Юра Бліноў і пра-жываючая ў Францыі Дар'я Фадзееўа, дачка маёй вучаніцы.

— Ужко выступаюць дзеці Вашых вучняў?

— Так, я ўжо ў кансерваторыі працую сорак гадоў, гадоў чатыраццаць — з дзецимі. У Мінск з Раством мы пераехаі ў 1945 годзе, калі мне было восем гадоў. Так што, лічыце, я — карэнная мінчанка.

— А як яса выступілі Вашы вучні на сёлетнім конкурсе?

— Юра Бліноў іграў вельмі добра. Але ведаецце самі: на гэтым конкурсе шмат добрых піяністаў засталося па-за фіналам. З Бліновым я ўжо была ў Токію, у Лондане, ён, хаця малады, ужо аб'ездзіў цэлы свет. Юра Бліноў, Андрэй Панацэўны і Насценка Бялан, якая цяпер са мной у Беластроцку, — яны ў мяне ад дзяцінства.

— Насценка іграе захапляюча!

— Яна ўжо закончыла музычнай ліцэй і кансерваторыю, цяпер яна — асістэнт-стажор. Атрымала дыплом у Быдгашчы на конкурсе Артура Ру-

бінштэйша, у Італіі на конкурсе ў Калабрыі заняла другое месца. Ездзіць на гастролі. У Анастасіі Бялан вялікі талент. Яе так і называюць: „Гаровіц у спадніцы”.

— З Ваші яшчэ трох хлопцы, яны, зда-ца, малодшы за Насцю?

— У Беластроц, каб выступіць, пры-ехалі яшчэ: Андрэй Ярашэнка, студэнт III курса кансерваторыі, лаўрэат Конкурсу Джорджа Энэску ў Бухарэсце, Дзіма Уласюк, вучань XII класа музычнага ліцэя, лаўрэат Шапэнскага фестывалю ў Гродне (II месца) і, най-малодшы, Аляксей Собаль, вучань VI класа музычнага ліцэя, пераможца на міжнародным конкурсе ў Чэхіі (Усці над Лабай).

— Вашы вучні іграюць выключна! Усе ад малога да найстарэйшай. Такая тэх-ніка ігры, такая канцэнтрацыя. А што Вы можаце сказаць пра наших дзяцей, якіх Вы кансультавалі неўзабаве пасля начнога падарожжа ў Беластроц?

— Так, я займалася з імі, давала па-рады. Слухала іх ігру, думала, у чым бы ім дапамагчы, як падзяліца сваім вопытам. Вы ведаецце, я давала ўрокі і ў Англіі, і ў Японіі, але тут заняткі з імі былі вельмі прыемныя, я б скажала, двухбакова карысныя. Гэтыя дзеці раскованыя, але і выхаваныя. І вельмі любяць музыку. Ды і музыканты ў вас цудоўныя. Прыйём — вельмі блізкіх людзей па духу і па прафесіі. Я асабіста ўдзялічна дырэктару ту-тэйшага Музычнага ліцэя Тэрэсе Піэштэльской.

І яшчэ адно. Тут на дзецих пячаць дабрабыту. У наших дзяцей больш канфліктнасці. Цяжка жыць. Яны што-дзізень чуюць ад бацькоў пра нястачу і гэта адмоўна ўплывае на іх псіхіку. Але ведаецце, чым цяжэй — у бытавым сэнсе, — тым большая цяга да добра-га. У музыцы — росквіт, пра-га культу-ры, адкулты.

Радасна, калі бачу, што нехта хоча ў мяне займаща і займаща музыкай на-огул. Быць з музыкай — гэта шчасце.

Гутарыла і фатографавала
Ада Чачуга

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Урок беларускай мовы ў Нарве.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Драгая „Зорка”!

Я Табе яшчэ ніколі не пісала, хача часта чытаю артыкулы, змешчаныя на Тваіх старонках.

Мяне завуць Эдыта Хіліманюк. Жыву ў Нарве. Вучуся ў чацвёртым класе. Хачу расказаць пра сваю школу.

У нас Пачатковая школа і Гімназія знаходзяцца ў адным будынку. У школе амаль 400 вучняў. Дырэк-

тарам абедзвюх школ з'яўляецца Аліна Асташэўская. У школу даяздаюць вучні з амаль 50 мясцін. Будынак нашай школы — новы, мураваны, вялікі. У ім выдзелены прадметныя кабінеты, бібліятэка і камп'ютэрная зала. Працуе школьнай стадлоўка. Ёсьць таксама дзве гімнастычныя залы. У школе чыста і прыгожа. Выхавацелькай майго класа з'яўля-

ецца спадарыня Марыя Ляшчынская. У маёй школе вучні маюць магчымасць вывучаць рускую, беларускую і англійскую мовы. Беларускай мове вучыцца 24 чацвёртакласнікі. Апрача ўрокаў я з вялікай ахвотай хаджу на дадатковыя заняткі — на гурткі беларускай мовы. Пра сваю школу я магу гаварыць многа. У яе я вельмі люблю хадзіць. Больш пра школу, заняткі на ўроках напішу ў наступным лісце.

Эдыта Хіліманюк

Ёлачка

Дзеючыя асобы: Ёлачка, 1-шы Пастушок, 2-гі Пастушок, Зайчык, Кветкі, Агонь, Вада.

Сцэна прадстаўляе палянку з ёлачкай пасярэдзіне. За ёлачкай схаваная дзяўчынка, прыбраная ў зялёнае. Убягноўць два пастушки.

1-шы Пастушок: (паказвае рукою другому) — Бачыш, вось дзе зорка.

2-гі Пастушок: Якраз над пячорай для нашых авечак! І пячора свеціцца. Цуда!

1-шы Пастушок: Ты пастой тут, а я пагляджу. (перабягае праз сцену, крычыць да другога пастушка) Дзіцятка ў яслях ляжыць! І маці стаіць над ім.

2-гі Пастушок: (быццам да сябе) Вось аб чым спявалі Анёлы... Цуда вялікае!

1-шы Пастушок: (вяртаецца) Памятаеш, што Анёлы ў небе спявалі, што Збаўца людзей нарадзіўся.

Пойдзем пакланіцца Святому Дзіцятку.

2-гі Пастушок: Пойдзем. Ды што мы падорым Яму?

1-шы Пастушок: Мы людзі звычайнія. Вось хлеб у мяне, мёд... Яшчэ сыр астаўся...

2-гі Пастушок: А я... я сена свежага з травы духмянай Яму ў яслі пакладу.

1-шы Пастушок: Пайшлі! (ідуць праз сцену і выходзяць)

Ёлачка:
Ясная ноч. У цішы такой
Зорка яскрава гарыць над пячорай.
Анёльскі хор замоўк за гарой,
Блакіту свягло падымаецца ўгору.
У яслях Дзіцятка-Збаўца ляжыць,
Доўга чакалі Яго прыходу,
Шчаслівы той, хто да Яго

паспяшыць,
Шчаслівия людзі. Лікуе прырода.
(прыбягае Зайчык)

Зайчык:
Сок — падскок,
За крокам крок...
Задумайся!

Вось зорка-вястун.

Спяшу пакланіцца
Дзіцятку-Хрысту.

Ёлачка: Бяжы, зайка, бяжы.

Зайчык: (затрымліваецца, глядзіць на ёлачку) На жаль, не маю чаго Яму падарыць.

Ёлачка: Нічога, зайка. У цябе такія мяккія вушкі — дзіцятка пагладзіць іх і Яму будзе весела.

Зайчык: Праўда? Дзякую табе, ёлачка.

Сок — падскок,
За крокам крок...

Ёлачка: Бяжы зайка, бяжы, маленькі!

(уважаючы Агонь і Ваду)

Агонь:
Я Агонь — вясёлы, жаркі,
Перамагаю цемнату.

Са мной цяпло,

Са мною яркасць,

Я халадэчу ўміг сатру!

Вада:
А я халодная і свежая,
У спёку свет асвежваю,
Смагу я пакараю

Дом

Ці ты знаеш,
Ці ты ведаеш,
Дзе жывеш?
Не ў Варшаве,
Не ў Кракаве...
У сваім родным доме.
Там, дзе нарадзіўся,
сказай „мама”,
ставіў першыя крокі,
пакахаў радзіму.
У сваім родным доме.

Усё — радзіма

Калі ранкам устаеш,
вітаеш усё.
Радзіму.
Кажаш добры дзень
з усмешкай.
Шчыра кахаеш усё.
Радзіму.

Агата КАПЕЙЧЫК,
VI „а” кл. ПШ у Нарве

Кветка

Вечар... нач
зорка зазяла
з-за хмар
на кветку залатую
зазяла і яна
выпусціла
пылок-пах

Зорку закрылі хмари
і кветка... знікла...

Засвяціла сонца
кветка запахла інчай

Наталля СЕМЯНЮК-МАРАЎСКАЯ,
IV кл. ПШ у Дубічах-Царкоўных

Сябры

У бядзе з табой —
Сябры.
Калі зламанае сэрца —
Яны.
Суцешаць у болю,
Цешацца ў шчасці.
Яны разумеюць.
Разам з табой.

Іаанна КАНАНЮК,
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве

І кожны мяне шукае.

Зямлю паю заўсёды,
Дару ўсім ахалоду.

Агонь: А я мацнейшы ад цябе!

Вада: Не, я мацнейшая, магу цябе я пагасіць!

Агонь: Магу цябе я высушыць, закіпяціць!

Ёлачка: Чаму вы, дурненкія, спрачаецеся? Вы ж патрэбныя. Без вас людзі не маглі б сабе нават абеда зварыць. Вы ж патрэбныя нават адзін аднаму. Ты, Агонь, без Вады многа натварыў бы бяды: разгарэўся б, разбушаваўся б і ўсё згарэла б — і лясы, і травы, і дамы. А куды ж гэта вы ідзеце?

Агонь і Вада: (разам) Мы... А сапраўды, куды ж мы ідзем?

Ёлачка: Забыліся? А можа вы да пячоры ішлі — Дзіцятку-Хрысту пакланіцца?

Агонь і Вада: Так, так! Мы ішлі і пасварыліся.

Агонь: Я выбухнуў.

Вада: Мы і-і-і за-бы-ы-ліся. (плача)

Тэатральныя запусты

Аўтарка як маладая.

Фота Міры ЛУКШЫ

У панядзелак 27 лістапада ў Бельскім доме культуры адбыліся тэатральныя запусты. Я мела прыемнасць удзельнічаць у іх. Мерапрыемства пачалося ў пяць гадзін вечара, але я ўжо была там у трэх гадзін і былі амаль усе мае сябры з тэатральнага гуртка. Усе мы ў вялікім напружанні гатовіліся да выступлення ды праводзілі апошнія рэпетыцыі. Памалу набліжалася пятая гадзіна. У залу пачалі збірацца людзі. У першым радку я ўбачыла настав спадарыню Міру Лукшу. Было многа бацькоў, намнога больш чым у мінульым годзе. З хвіліны ў хвіліну я ўсё больш хвалявалася. Засохла ў горле, здавалася, што не вымаўлю слова. На пачатку выступілі мы з п'есай на польскай мове „Цмок з цмокавай ямы”. Тут выступалі мы са сваімі малодшымі сябрамі. Публіка ўспрыняла нас вельмі сардечна і невядома калі мінула хваляванне. Але чакала нас яшчэ галоўнае

ладысменты. Пачастунак таксама карыстаўся вялікім зацікаўленнем сярод публікі і артыстаў. Асабліва смакаваў усім вясельны каравай і запусныя бліны. Але, калі яны зніклі са стала, прагаладнелым артыстам смакавалі цукеркі і пячэнне. Маючы новыя сілы, мы голасна заспявалі песню „Ой, выйду я на той ганак” пад акампанемент Аллега Кабзара і Дарафея Фіёніка. Гэтая песня закончыла тэатральныя запусты. Найгоршае было, аднак, перада мной. На ўроку беларускай мовы настаўнік папрасіў мяне расказаць усюму класу аб тэатральных запустах. Некаторых сяброву смяшыла тое, што я была маладой і брала шлюб з дзяўчынай. Відаць, не зусім разумеюць ідэю тэатра. На шчасце былі і такія, якія слухалі з вялікім зацікаўленнем.

Наталля БАБУЛЕВІЧ,
VI „а” клас ПШ н-р 3 у Бельску-Падляскім

Елачка: Ідзіце хутчэй. Зорка вам дарогу пакажа.

Агонь і Вада: А што ж нам падарыць Дзіцятку-Хрысту?

Елачка: Ты, Агонь, асцярожна абагрэй Яго, а ты, Вада, аблый Яму ножкі.

Агонь і Вада: Дзякуем табе, Елачка, дзякуем, што памірыла нас, дзякуем, што павучыла.

Агонь: Ідзэм хутчэй!

Вада: Ты ідзі наперадзе — свяці мне. І трymайся далей ад мяне, таму што магу цябе згасіць.

Агонь: Сама трymайся далей ад мяне... Цьфу, якая ты мокрая! (Агонь і Вада адыходзяць)

Кветкі:

Мы кветкі — цвяточкі,

Мы расцем з пашанаю.

Гэта начанька-ночка —

Самая духмяная.

Елачка: Куды гэта вы ідзеце, кветкі? Вам ноччу спаць трэба...

Кветкі:

Гэта начка-ночанька

Ярчай святла свеціцца.

Пакланіцца нізенька

Мы ідзем Дзіцятку.

Елачка: Вазьміце і мяне з сабой, кветкі мае мілья, вазьміце і мяне памаліцца Хрысту-Дзіцятку.

Кветкі: Ды на табе няма кветак, елачка, а тваім іголкамі Дзіцятка можа толькі пакалоцца. (выходзяць)

Елачка:

Адзінокая. Няма нікога.

Ночка ціхая. Зорка заве, гарыць. Усе пайшлі, каб пакланіцца Богу, Які ў Святой пячоры там ляжыць. (хістаетца)

Калючая, забытая я ёлка, Стаяу тут непатрэбная ў глушки.

Умелцы-кветкі. За Дзіцятка толькі

Тут памалюся ціха ад душы.

(Моліца, калышацца. На ёлачы запальваюцца агенчыкі. Вяртаюцца Пастушкі, Зайчык, Агонь, Вада і Кветкі)

Пастушкі (разам): Гляньце, зорачкі з неба упалі!

1-шы Пастушок: Елачка ззяе ўся!

2-га Пастушок: Цуда Бог стварыў!

У ім цыганка і баба

Дараага „Зорка”!

Мы хочам расказаць пра ўрок беларускай мовы, які мы правялі ў бабулі нашай аднакласніцы Каці Міхалоўскай. Яны жывуць у Чахах-Арлянскіх. Бабуля расказала нам пра калаўротак і паказала як на ім прадзеца. Нас вельмі зацікавіла гэтая прылада. Некаторыя вучні бачылі яе першы раз, а іншыя не ўяўлялі сабе, як на ім прадзеца. Але дзякуючы бабулі мы маглі пабачыць на свае вочы, як узікае нітка і даведаліся, як трэба было калісьці напрацавацца, каб было з чаго яе спрасці. Вельмі многа радасці даставілі нам назывы паасобных частак калаўротка.

Ці ведаець, што ёсьць у ім цыганка і баба?..

Калі бабуля села прасці, нам здавалася, што гэта не такая зноў і складаная справа. Хопіць толькі выцягваць рукамі патрэбную колькасць кудзелі і круціць колам, а нітка сама скручваецца... Але гэта не зусім так. Аказваецца, што ўсё ж такі гэта вельмі складаная справа. Нікому з нас не ўдалося самастойна пакрунуць нават колам, а што гаварыць аб прадзенні. Мы вельмі цешымся, што так правялі ўрок беларускай мовы і хацелі б, каб такіх уроکаў было як найбольш. Да пабачэння.

**Вучні III класа
ПШ у Дубічах-Царкоўных**

Польска-беларуская крыжаванка № 51

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавы ўзнагароды.

	Wiraż	▼	Mrówka	▼	Nos	Alt	▼
	Lada				Niemowlę		
Cytryna	►	▼		▼			
Karuzela					▼	Laska	
►							
Gaza	Dźwięk				Szach i ...	►	
►					As	►	
					Jedwab	►	
					Dziecko	►	
						Porządek	►
		►					

Адказ на крыжаванку н-р 47: Карабель, арол, дынама, Ака. Скетч, ради, Шарык, Бона, цела, ас.

Узнагароды, аўтаручкі, выйграйці: **Анэта Хіліманюк, Сільвія Петрышык, Ева Русіновіч і Анна Іванюк** з Нарвы, **Анна Касацкая** з Гарадка, **Эвеліна Баена, Аляксандра Багуцкая і Анна Андраюк** з Бельска-Падляскага, **Івана Трафімюк** з Махната, **Барbara Якубюк і Паўліна Герасімюк** з Гайнавікі. Віншуці!

Зайчык: (скача навокал ёлачкі)
Ёлачка, ёлачка, якая ты прыгожаньская!

Кветкі: Ты самая прыгожая. Гэта цябе Бог упрыгожыў.

Агонь: Яна ўся ў агенчыках!

Вада: Яна ўся ў крышталіках, кропельках, а не ў аганьках!

2-гі Пастушок: За тваю пакорлівасць, ёлачка, за дабрыню тваю адзначыў цябе Госпад-Бог.

1-шы Пастушок: Вось адгэтуль і навекі людзі будуть усладляць цябе і ўпрыгожваць.

Кветкі: Дык давайце мы таксама ўпрыгожым нашу ёлачку!

Агонь і Вада: Зробім яе самай шыкоўнай!

Зайчык: Няхай жыве наша ёлачка!

2-гі Пастушок: Адгэтуль пакорнай зялёнай ёлачка заўсёды будзе ўхваліцца Раждество Хрыстова!

Усе: Заўсёды! (становіцца навокал ёлачкі, спяваюць калядку „Раждэжество Хрыстова, Ангел прыляцеў”)

З рускай мовы пераклаў
Віктар ШВЕД

Ужо пара?

Ужо пара стаць дарослым.

Пайсці ў свет.

Жыць сваім жыццём.

Знайсці іншых сябру.

Адчапіцца

ад матчынай спадніцы.

Ужо пара?

Навучыцца жыць.

З людзьмі.

Ходзячы па вуліцах свету не губляць сябе.

Раніца

Раніца

Устае сонца

Месяц ідзе на спачын

— Жыццё

Прачынаеца

Птушкі да спеву

Над полем узлятаюць

Я буду шчаслівай

**Іаанна КАНАНЮК,
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве**

Як Чаромха з Гарадком гулялі

Выступае „Асені ліст”.

12 лістапада г.г. у Чаромхайскім цэнтры культуры арганізаваўся Дзень сеніёра. Спонсарам мерапрыемства было Прадпрыемства чыгуначнага рухомага саставу. Мастацкую частку забяспечвалі дырэктар ГОК з Гмінным праўленнем Польскага саюза пенсіянераў і ветэранаў, а арганізацый пачастунку заняліся працаўнікі Гмінага асяродка сацыяльной дапамогі. Прыйшлі пенсіянеры са станцыі і вёскі Чаромхі, Кузавы, Ставішчаў, Вулькі-Тэрехаўскай, а на- ват адлеглай Апакі.

З прывітальным словам выступіў войт гміны Міхал Врублеўскі, які пазнаёміў прысутных з важнейшымі гміннымі інвестыцыямі і планамі на наступны год. Рассказаў аб працы Гмінага асяродка сацыяльной дапамогі і нагадаў аб фінансавых проблемах, з якімі змагаецца гмінны самаурад.

— Але забудзем зараз аб грашовых проблемах, — канстатаваў прамоўца. — Сёння ваша свята, паважаныя сеніёры. Дык гуляце і частуцца шаноўныя гості тым скромным пачастункам, які мы для вас падрыхтавалі. А весяліць сёння будзе калектыв з Гарадка „Асені ліст”, які щыра прывітайма.

Затым з кароткімі прамовамі выступілі старшыні Ваяводскага праўлення Польскага саюза пенсіянераў і ветэранаў Ян Каліноўскі з Беластокі і Гмінага праўлення — Юзэф Дубковіч з Чаромхі, якія падзякавалі пенсіянерам за шматгадовую прафесійную працу і грамадскую дзейнасць. Затым на сцэну выйшлі гародзкія самадзейнікі. Канцэрт пачаўся песней „Ой мароз, мароз”. Пасля калектыву выканала беларускую песню „Як падаў мой Іван” і „Niech żyją emeryci”, якую прызначаў сваім калегам з Чаромхі.

— Niech żyją emeryci
Przez wiele długich lat
Chociaż uroda zwiedla
Pozostał po niej ślad.

— спявала зала прыпей з артыстамі.

Уладзімір СІДАРУК
Фота аўтара

Ордэн для Гая дэ Пікарда

У пачатку снежня два замежныя грамадзяне былі ўзнагароджаны ордэнамі Францыска Скарыны. 2 снежня ў Лондане ордэн атрымаў грамадзянін Вялікабрытаніі Гай дэ Пікарда — музыколаг, даследчык беларускай культуры, а 5 снежня ў Мінску — грамадзянін Японіі Акіра Сугеноя, дацэнт універсітэта горада Мацумота (за дабрачынную дзейнасць і заслугі ў лячэнні беларускіх грамадзян, пацярпейшых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС).

Гай дэ Пікарда вывучае творчасць беларускіх кампаўтараў М. Равенскага і М. Куліковіча, шмат увагі аддае пошуку старажытных беларускіх царкоўных спеваў і іх выданню. У 1959 годзе

адшукаў у Кіеве Супрасльскі і Жыровіцкі ермалоі — рукапісныя музычныя зборнікі XVI стагоддзя рэлігійнага зместу. Выдаў „Беларускі царкоўны спеўнік. Св. Літургія” (1979-1991), „Беларускі духоўны спеўнік” (1989), анталогію беларускіх шматгалосых песнапенняў „Залатая Беларусь” (1998), склаў даведнік пра Бібліятку імя Францыска Скарыны ў Лондане.

Цырымонія ўручэння ордэна Гаю дэ Пікарду адбылася ў Цэнтральнай зале Вестмінстэра ў час канцэрту „Усход сустракаецца з Захадам”. У мерапрыемстве ўдзельнічала аркестр Узброеных сіл Рэспублікі Беларусь, які знаходзіўся ў Вялікабрытаніі на гастролях. (вл)

Атэна ў „агенцтве”

Шукала Атэна Дулеба працу. Атэна з Брэстчыны прыехала. Там, на раціме — беспрацоўная. А калі б працу і мела, то за тыя 30 долараў не магла б пракарміць двух сыноў-учнёў. Пакінула іх на сваю матку ды з'ехала ў Польшчу рабіць тое што ўмела — прыбраць, шараўаць посуд, гатаваць абеды, мыць вокны... Бо ж на бухгалтарку яе ў Беластоку не возьмуць. А такіх Атэн ці Анэт у Польшчы сваіх плойма, што гатовы для таго, каб сям'ю пракарміць, на ўсё. Нэнда ў очы людзям зазірае. Жывым жа ўзяллю не палезеш...

Сумленна хоча працаўца Атэна. Дзе ні кінецца — прапановы ёсьць. То прапануюць нестарой яшчэ кабеце, дагледжанай, што кожнай саветцы, на бабу падобнай. А калі шарахнечца, дык дзівіца: а чаму ж і не, ваншы нікому не адмаўляюць. Чаго табе дзэрці сцэны, мыць вокны, начамі мыць да ўпаду посуд у рэстаране, калі за пару хвілін прыемнасці дастанеш тыя самыя гроши, або і большыя, калі задаволіш? Нават беларуская кузіна Атэнінай далёкай сваячкі Адэлі, якая дала ёй прытулак на пару тыдняў, хударлявая насатая Наіна, прыехаўшая, апроч таго што на канферэнцыю, працаў-купіць сёе-тое, здзівілася: а што, страціш штосьці, як пойдзеш на панель? А калі прапануюць хату з „тымі справамі”, дык што, не будзе табе выгады? Значыць, будзе табе і ўплаці, і паесці, і гроши дадуць за працу, які падарунак, а калі і ў ложак трэба... Ты ж і так разведзеная, не мусіш быць лаяльная... Ха-ха-ха, — найбольш смяшыла туло на качаргу падобную Наіну слова „ляльнасць”. Каб яе самую хто захадзе, то не аглядалася б на свайго Воўку, якога ў хаце пакінула. А, увогуле, дык чаго сядзіць Атэна столькі ў ейнае цёткі?! Няхай кватэрку сабе нойме, калі ганаровая такая!

Аб'яўлялася Атэна ў газетах, на танных талонах, што працы шукае. „Agencje wykliczone” — адзначала зайсёды. Бо ўсё пыталі: „Апроч паслуг тыпу прыбіранне яшчэ якія? Сексу — не??!! А чаму ж не??!” Но не! Прынцыпавасць Атэніи Дулебы не пахінулася дасюль ні разу. А былі такія хвіліны, што не толькі не мела што паслаць дзесяці дадому, а і кавалка хлеба не мела сабе на сняданак. Бывала, гаспадыня, дзе прыбірала, дазваляла ўзяць што з халадзільніка, а пасля пералічвала катлеты. Не хацела частавацца Атэні, каб потым не адлічылі за працу. Нават гарбату не заварыла за ўсё шэсць-восем гадзін работы. Некаторыя частавалі, загадвалі адпачыць, а іншыя толькі сачылі, ці дзе не прысела перадыхнуць. Уласніца рэстарана, якая абяцала за суткі работы ў кухні ў час вяселля 100 злотых, перадала пасля афіцыянтам 50 злотых. Калі Атэна прыйшла па рэшту, чакаў яе толькі смех: за тыя 50 злотых ты нажэрлася! А яна за тыя парныя суткі не адагнула спіны ад памыяў, а выпіла шклянку сырой вады з крана!

Добра гатую, прыбіраю, мыю вокны, — паказалася тая аб'ява. З дадаткам пра агенцтвы. Тэлефон. Шукалі пастаянную гаспадыню для дому, каб варыла, прыбірала. Для дапамогі не-паўнаспраўнаму мужчыну (хворыя ў яго рукі). Ці можна з закватараваннем? Дагаварыліся: жыць будзе там

дарам, за працу — 300 злотых. Адрес падалі, ды па Атэні ў рэстаран, дзе мыла посуд, прыехала трыццацігадовая жанчына на „Мерседэсе”. Бо туды, на ўскрайку Беластока, далекавата, а там яшчэ возьме ды і заблудзіцца... Сказала, што сястра яна таго калекі, Бажыдары Ліса, Дыяна.

Стала жыць і працаўца ў той імпазантнай віле Атэні. Прыйбрэ штодзень, нагатуе, пасля ездзе ў горад, бо і там дзе-нідзе падзарабляе. Ды дзвівуеца — а колькі ж тут чалавек жыве? І ўсё мяняюцца. Мо наймаюць пакой гандляркам з Усходу? Тыя кабеты не вельмі і хочуць з ёй размаўляць. А што там — яе справа, колькі пасцелі сцірае? І машины толькі буяць на падворку, усё госці едуць да Ліса. „Jesteś moją kobietą, powinnaś mnie słuchać!” — пачула аднойчы такую гаворку Бажыдара з сястрой. І расказала ёй Дыяна, што ніякя яна не сястра, а жонка. Жывуць яны пастаянна ў ўсцца пад Элкам. Яна з суседняй паходзіцца. Калі Дыяне было 15 гадоў, згвалтаваў яе гэты Бажыдар. Яму было тады 30 гадоў. У пісціхушцы лячыўся. Калі яе валок быў у сваю машыну, усе ўдзельнікі забавы бачылі. Ніхто не памог вырвацца. А калі аказалася, што цяжарная, бацькі выгналі Дыяну з хаты. Дык пайшла да свайго пана. Нарадзіла яшчэ двое. Ён нідзе не працуе... А за што нанялі гэты дом у Беластоку? А дзе дзеци іхныя? Замнога пытанняў Атэні задавала. Ды ўсё ёй расказала Дыяна. „Застаўся дома на цэлы дзень, то ўбачыш, што тут робіцца, — запрапанавала Атэні гаспадыня. — А будзеш ехаць да сябе ў Брэст, дык вазьмі мяне з сабою, пашпарт у мяне ёсьць. Уцяку ад гэтага звера!”

Прыехалі кліенты. Трох пайшли да „рускіх”, а таго, з асаблівымі цягамі, павёў Бажыдар да ўласнае жонкі. Зачыніў іх у салоне. А сам стаў падзвірыма, прыслухаўваўся. Калі было па ўсім, накінуўся на Дыяну: „А ты чаму не так рабіла, як хацеў?! Ён жа заплаціў, каб ты зрабіла так і гэтак! Што, гідзілася? Фацэт гроши даў, дык спраўляйся! Не ведаеш, што такі мужык любіць?” І схапіў Дыяну за власныя. Атэні кінулася на дапамогу. „Што, сяброўку сабе знайша! Руская..., што дарам нам засела на карку?! Твае зямлячки робяць гэтым самым, маюць гроши! Я цябе сюды наняй, каб таксама працаўала!”

Атэні, здаравеная кабецина, умеє абараніцца. Таўханула Ліса ў прачулае месца. „І гроши мне заплаціце за працу, як дагаварыліся! Даў ты мне толькі 70 злотых!” Засмаяўся толькі гаспадар: „І тых грошай не чакай, і гэтых не вярну. І за кватэрку заплаціш, з горла вырву! Пазваню на паліцыю, што ты — нелегальна ў Польшчы працаўеш, што робіш за прастыутку...” — „Хутчэй я сюды паліцию выклічу, пакажу пабоі! У вас тут «агенцтва», звычайны бардэль! А «рускім» на базары падкажу, мафій таксама, дык вам тут дадуць ва ўсё дзіркі! Наедзе іх сюды зараз чорная хмара! А я іду ў праکуратуру!”

Атэні закінула торбу на плячо і падалася да выхаду. Сёння працаўала ў бары. А калі ўвечары вярнулася, дом быў пусты ды голы. Не было ні людзей, ні мэблі, ні відэльчыка. Стаялі толькі Атэніны рэчы і канапа, на якой дагэтуль спала.

Лукаш ПРАВАСУД

Сустрэча з лекарамі

Прафесар Мацей Качмарскі.

Цэнтр праваслаўнай культуры пашырае сваю дзейнасць. У сераду, 29 лістапада адбылася тут сустрэча з двумя дзіцячымі лекарамі: вядомым у Беластоку педыятрам прафесарам Мацеем Качмарскім, кірауніком III клінікі дзіцячых хвароб Дзіцячага клінічнага шпітала ў Беластоку, і кірауніком Паслядышломнай студыі педагогічнай тэрапіі Універсітета ў Беластоку д-рам Антонам Балейкам.

Была гэта першая спроба сустрэца з людзьмі, якія прадстаўляюць цалкам новую ў Цэнтры праваслаўнай культуры галіну — медыцыну, і людзей сабраўся на гэтых леках, дзе зідзіліся без рук ці са здзіфраванымі ногамі.

Што датычыцца другога выступлення, дык яно было вельмі нагляднае. Лагапедыя — галіна медыцыны, якая займаецца дэфектамі вымаўлення. Д-р Антон Балейка сцвярджае, што 25 працэнтаў дзіцячай у школьнім узросце мае дэфекты вымаўлення. Вучыць дзіцячай праўльна вымаўляць слова павінны бацькі і настаўнікі, а не толькі лекар.

Доктар А. Балейка ў сваёй практицы меў столькі пацьентаў і ў іх было столькі розных дэфектаў вымаўлення, што ён — даслоўна як акцёр — мог паказаць, як гаворыць яго кожны малы пацьент. Гэта выклікала ў прысутных цёплыя ўсмешкі і атмасфера рабілася ўсё больш сяброўская.

Прысутныя пыталіся, дзяліліся сваімі вопытамі наконт выхавання дзіцяці.

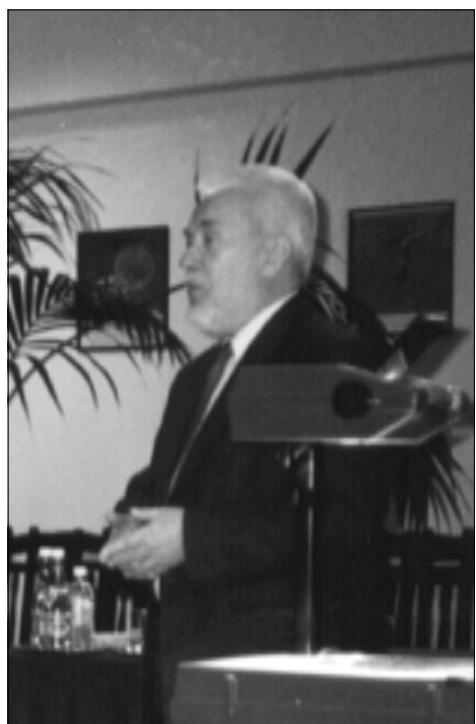
Гэта сустрэча была першай ластаўкай. Думаю, што дырэктар Цэнтра праваслаўнай культуры Ірэна Трашчотка прыдумае яшчэ не адну падобную сустрэчу.

Ада Чачуга
Фота аўтара

У славу Бога, у імя Беларусі

„Беларускія рэлігійныя дзеячы XX стагоддзя” — гэта 182 артыкулы-жыццяпісы энцыклапедычнага характару, мноства дакументаў, рэдкіх фатографій. Карціна талерантнага рэлігійнага жыцця ў Беларусі знайшла свой адбітак і на старонках кнігі: у ёй прадстаўлены і перашкірарах Беларускай аўтакефальтай праваслаўнай царквы ў эміграцыі архіепіскап Андрэй (1901-1983), і каталіцкі ксёндз Вінцук Гадлеўскі (1888-1942), і пратэстанцкі пропаведнік Ян Пятроўскі (нар. у 1905 г.). Уключаны ў кнігу і біяграфічныя нарысы аб дзеячах беларускай культуры, свецкіх людзях, якія ўнеслі акрэслены ўклад у царкоўнае жыццё. Напрыклад, кампазітар Мікола Равенскі, аўтар гімна „Магутны Божа”. (...)

Кніга Юрасія Гарбінскага без усялякага пераўвельчэння — з’ява ў культурным жыцці Беларусі. І вельмі шкада, што яе пастараўся не заўважыць інстытуты, для якіх і аўтары яна ў першую чаргу напісаны. Прамаўчала Праваслаўная царква, не адзялагаваў належным чынам і Каталіцкі касцёл. Затое вучоныя-гума-

Доктар Антон Балейка.

трываць таму меў быць панацэй на добре самаадчуванне цяжарнай жанчыны, а аказаўся страшным сродкам, які дэфармаваў зародак у першыя месяцы цяжарнасці. У маці, якія паквапіліся на гэты лек, дзе зідзіліся без рук ці са здзіфраванымі ногамі.

Што датычыцца другога выступлення, дык яно было вельмі нагляднае. Лагапедыя — галіна медыцыны, якая займаецца дэфектамі вымаўлення. Д-р Антон Балейка сцвярджае, што 25 працэнтаў дзіцячай у школьнім узросце мае дэфекты вымаўлення. Вучыць дзіцячай праўльна вымаўляць слова павінны бацькі і настаўнікі, а не толькі лекар.

Доктар А. Балейка ў сваёй практицы меў столькі пацьентаў і ў іх было столькі розных дэфектаў вымаўлення, што ён — даслоўна як акцёр — мог паказаць, як гаворыць яго кожны малы пацьент. Гэта выклікала ў прысутных цёплыя ўсмешкі і атмасфера рабілася ўсё больш сяброўская.

Прысутныя пыталіся, дзяліліся сваімі вопытамі наконт выхавання дзіцяці.

Гэта сустрэча была першай ластаўкай. Думаю, што дырэктор Цэнтра праваслаўнай культуры Ірэна Трашчотка прыдумае яшчэ не адну падобную сустрэчу.

Ада Чачуга
Фота аўтара

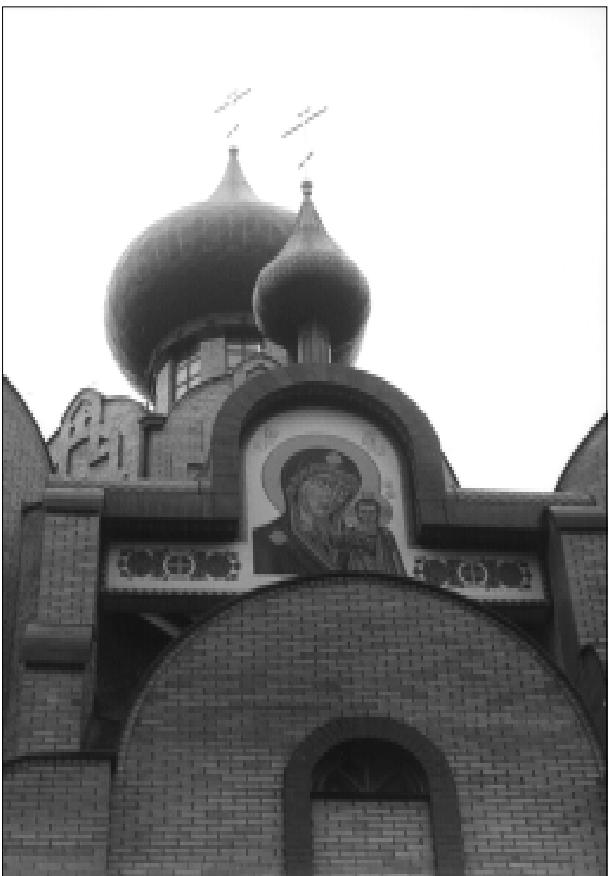
Прыход св. Іаана ў Гайнаўцы

Праваслаўныя Гайнаўчыны перад паломніцтвам абавязкова наведваюць прыход св. Іаана Хрысціцеля ў Гайнаўцы і ягонага настаяцеля пратаіерэя Леаніда Шэшку — вядомага арганізатора аўтобусных паломніцтваў за ўсходнюю мяжу, у праваслаўнія манастыры Польшчы і пешаходных пілігрымак на Святу Гару Грабарку. Апрача гэтага айцец Леанід займаецца арганізацыяй будаўнічых прац у прыходзе.

— За апошні час збудавалі мы многа, — пачынае размову айцец Леанід. — Многае можна было зрабіць дзякуючы ахвярнасці нашых прыходжан, усіх гайнаўян і людзей з суседніх прыходаў, якія фінансава ўспамагалі пабудову нашай царквы. Хацеў бы я асабліва падзякаўваць благачыннаму, айцу Міхаілу Негярэвічу, які дазваляе кожны месяц сабіраць грошы на нашу будову ў Свята-Троіцкім саборы і таксама іншымі святынямі нашай епархіі, у якіх прыходах праводзіліся зборы на нашу будову. Прый будове многа дапамагаюць прыходжане, якія ангажуюцца ў розныя працы і вікарні — а. Георгій Ігнатовіч і а. Міхаіл Маркевіч.

У царкве св. Іаана Хрысціцеля многа складаных архітэктурных дэталяў. Сёлета мастакі з Украіны на вонкавых сценах царквы выканалі з мазаікі іконы Збавіцеля, Божай Маці, св. Мікалая Цудатворца і св. Іаана Хрысціцеля. Завяршыліся ўжо бляхарскія працы, што дазволіла зняць самыя высокія рыштаванні. Апошнім часам рамеснікі ўстановілі 22 дзвярэй і 640 шыбаў, што сведчыць аб архітэктурнай разнароднасці будоўлі. Усярэдзіне паларажылі яны каля двух кіламетраў кабеляў для электраўстаноўкі, гукаўзмацняльнай апаратуры і сігналізацыі. Будаўнікі ацяпілі 550 м² столі і паларажылі 1 200 м² тынкаў. Засталося яшчэ атынкаваць ніжнюю царкву. З дапамогай войта Гайнаўскай гміны выканалі асвяченне на гарадскіх праваслаўных могілках побач будаванай царквы.

— У наступным годзе хочам распісаць усярэдзіне купал. Пачнем рабіць іканастас, плануем упарадкаваць тэрыторыю вакол царквы і выканаць лесвіцы. Тады можна будзе служыць у новай

Мазаіку выканалі мастакі з Украіны.

царкве і завяршаць будову, — спадзяеца айцец Леанід.

У чэрвені гэтага года прыходжане а. Леаніда з вернікамі з суседніх прыходаў ездзілі ў Жыровіцкі мужчынскі манастыр, а ў ліпені — у Рыгу, Плюхіцкі жаночы манастыр і Пецярбург. Побывалі ў Валаамскім і Пячорскім манастырах, у Пскове. У жніўні бациушка Леанід ішоў з гайнаўянамі на Святу Гару Грабарку, а пасля завёз сваіх вернікаў у Жыровічы і праваслаўныя цэрквы Вільні. У верасні гайнаўяне ездзілі з айцом Леанідам Шэшкам у Брэст на святкаванні ў гонар працадобнамучаніка Афанасія, а нядыўна адправіліся ў Пачаёўскую лаўру. Мне таксама прыходзілася выязджаць на паломніцтвы з бациушкам Леанідам. Заўважыў я, што ён ніколі не быў змучаны. Пасля непраспаных начаў афармляў усе спрабы, падмацоўваючыся ў час богаслужэння і малітваў.

З чэрвеня 1999 года з хорам працуе малады дырыжор Вірынэя Кацюбайла. На сёлетнім Міжнародным фестывалі царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы хор парафіі св. Іаана Хрысціцеля атрымаў узнагароду ў катэгорыі прыходскіх хораў. Нядыўна паўстаў дзіцяча-маладзёжны хор з дваццаці вучняў падставовых школ і гімназій.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

Дзіцяча-маладзёжны хор з пратаіерэем Леанідам Шэшкам і дырыжорам Вірынэй Кацюбайла.

Тут маё месца

Аляксею Лук'янюку восемдзесят дзеяты год пашоў. Жыве ён на калёні Гайкі ў лясных нетрах паміж Вулькай-Тэрехаўскай і Апакай. Дзядуля лічыць сябе тутэйшым, бо тут нарадзіўся, тут прыйшло дзяцінства ды юнаком вырастай у гэтым лесе разам з шумлівымі елкамі. Як пустэльнік жыве ў адзінцы. Раней у пасёлку жило пяць сем'яў. З цягам часу адзін гаспадар перабраўся жыць у суседнюю Апаку. Апошня памерлі. На калёні дзве забудовы засталіся: Аляксея Лук'янюка і апусцелы дом па памерлым Барысе Кандраюку, якую купіў нядайна мешчанін з Лодзі.

— Раскажыце пра мінулае, як вам жылося ў Гайках, ды ад чаго назва такая, — прашу дзядулю.

І Аляксей Лук'янюк пачаў расказ:

— Карані насы з Марцінікоў выводзяцца (зараз мясцовасць у Беларусі — У. С.). Там жыў дзед Якуб з сям'ёй і мой бацька Цімафей з матуляй Агатай. На гэтым месцы адзін лес вырастай і кусты бушавалі. Бацька ў лесе работнікам працаваў у лясніцтве. Нядрэнна зарабляў. За заробленыя гроши шэсцьдзесят гектараў з лугамі купіў. Затым дом збудавалі. Так пачалі жыць ў гэтым гаю, як Адам з Евой у раю (ад лесу, гаю, значыцца, насы назвалі ўроцышча — Гайкамі).

Спаглядаю на парысаваны маршчынамі твар старэчы. Якія таямніцы скрывае гэты ветлівы і добразычлівы чалавек? — думаю сабе. І быццам у адказ чую:

— Два годзікі меў, як бацькі ў бежанства падаліся. Пяць гадоў па чужыне блукаліся. Каля ў Расіі голад настаў, дамоў вярнулася. А тут адны руіны. Зноў прыйшлося ўсё пачынаць ад пачатку. У дзесяць гадоў паслалі мяне ў школу. Вучыўся ў Чаромсе. Школа ў драўлянай шопе змяшчалася, побач лазні. Кіраўніком працаваў пан Домбэц. На занятках класы спалучаліся: першы з другім, а трэці з чацвёртым. Я выдатнікам лічыўся. У адзін год два класы прыйшоў. Арыфметыку моцна любіў. Памятаю, як вяртаючыся дамоў са школы, сядай у лесе на пяночку і задачы рашаў...

— Цяжка прыходзілася штодзень па пятнаццаць кіламетраў хадзіць у Чаромху (там і назад). Асабліва зімою, калі дарогі снегам заносіла. Але чатыры класы закончыў. Як скончылася міні чатыраццаць гадоў, бацька не дазволіў далей вучыцца (у гэты час да чатыраццаць гадоў ававязкам лічылася дзяцей пасылаць у школу, пасля не прымушалі). Пан Домбэц не мог пагадзіцца з тым, што я, такі здольны вучань, спыняю вучобу. Я стаў бацьку памагаць у гаспадарцы, затым пастухом наймаўся ў суседніх вёсках. За лета пуд жыта бацькам прывозілі. Авечак кепска было пасвіць. Многа кралі з пашы. Таму трэба было добра пільнаваць статак.

У войска прызывалі 21-годкаў. Я прызываўся на дваццаць другім, у 1935 годзе. Назначылі мяне ў артылерью, але службы ў першым батальёне пяхоты ў Хойніцах. У час вайсковай службы пасыпалі нас на манёўры. Чатыры тыдні праводзілі на абозе летам і два ў зімовы час. Летам перавялі нас пад вёску Хажыковы над аднайменным возерам. Рыбы наеліся мы ўволію.

Пасля года службы мяне „скамісавалі” па прычыне хваробы сэрца. Зараз сам не могу ўціміць, чаму так рашылі, бо ніколі на сэрца не хвараў і па сённяшні дзень нядрэнна сябе адчуваю. Адно запамяталася з войска: узорным салдатам лічыўся. Добра страліяў. У знак прызнання часта водпускам карыстаўся.

У 1939 годзе ажаніўся я з дзяўчынай з Чаромхі. Цікавая гісторыя з гэтай жаніцьбой атрымалася. Каля я вучыўся ў школе, дык пасябраваў з сёстрамі Кавальскімі, якія жылі пры вадакачцы. Было іх трох. Часта заходзіў да іх на кватэрку. А што стройным хлопцам быў, бацькі мяне кандыдатам на мужа.

Пачалася вярбоўка на работы ў Нямеччыну. Пачаткова бралі кавалераў

і жанатых, як і замужніх жанчын. Пасля вывозілі адных паненак і кавалераў. Зайшоў я аднойчы да сваіх сябровак, а яны ўсе трои да мяне кінуліся. „Жанісь на нас”, — кажуць. Я рассміяўся. „Як могу на трох жаніцца? — пытаю. — Адна жонкай можа быць”.

Найстарэйшую выбраў, Агату. Бацькі кірывым вокамі глядзелі, што з катаплічкай жанюся. А мне можа быць і яўрэйка, каб толькі разумная была і ўзаемна разумеліся.

У час нямецкай акупацыі перавялі нас у Апаку. Усіх з калёні перасялілі, бо казалі, што партызанам памагаць будзем. Пасля двух гадоў вярнуліся ў Гайкі. Бацька падзяліў гаспадарку на чатыры часткі. Кожнаму выпала больш пятнаццаць гектараў. Мы са старэйшым братам, Васілем, пабудаваліся на бацькаўшчыне. Сястра Анна выйшла замуж у суседнюю вёску Капылы (адтуль Васіліў жонка вывоздзілася). Марыя, другая сястра, выйшла замуж да Марцініку. Іхнія пасажныя гаспадаркі пасля вайны на нашым баку засталіся. Пасля ўсё камуна забрала. Дом будаваў з жонкай. Сам сталярку выконваў ды кафлёмную печку збудаваў (па сённяшні дзень стаіць!). Я майстар на ўсе руки. Як спартрэбіца, дык столярам, печніком ды кавалём могу стаць. На працягу гадоў купіў неабходныя сельскагаспадарчыя машыны. А гаспадарку ў 1980 годзе за пенсію ў дзяржаўны фонд перадаў. Участак сабе пакінуў, ды зараз у агародчыку корпаўся.

— А скажыце, пан Лук'янюк, не сумна вам аднаму ў лесе? — пытаю старэчу, калі здавалася мне, што суразмоўца закончыў свой расказ.

— Прывык... Ды не мог бы пакінуць гэты куточак. Сын прапанаваў пераўбрацца ў Чаромху. Але я тут нарадзіўся, ды паміраць тут збіраўся.

Запісаў Уладзімір Сідарук
Фота аўтара

Не далі рады хадзіць

Успаміны Сямёна ПЛУГА, жыхара Кошак у Арлянскай гміне.

Калі першы раз, 14 сакавіка 1942 года, вывозілі мяне на прымусовыя работы ў Германію, я з калегамі ўцёк з пасажырскага поезда. Хаваўся ў Тапчыкалах, а жандары шукалі мяне і не знайшли. І ліст дадому прыслалі, што калі я не з'яўлюся, то ўсю сям'ю вывезуць. Ну і 17 красавіка я зноў з'явіўся ў бельскім арбайтсамце. Цяпел павезлі нас тварным поездам і хлопцы вагон разбілі, але я ўжо не ўцякаў.

З арбайтсамта ў Кёнігсбергу забраў мяне гаспадар, які недалёка ад мора жыў. Аднойчы пад вечар мы выкідалі гной, а падышлі польскія хлопцы і кажуць нам:

— Wy rzućcie, to i my pojedziemy do domu.

То мы вілы на плечы і пайшлі. Мы не ведалі тамашніх законаў, што трэба да шостай вечара працаваць. І на другі дзень гаспадар задаў нам работу за пайдня зрабіць, а работы тае было мо на тыдзень; гаспадар яшчэ найгоршы не быў, але гаспадыня як зараза была. Мы з тою працаю, вядома, не справіліся і вечарам гаспадар узяў галю і стаў нас біць.

І мы ноччу ўцяклі. Далучыўся да нас яшчэ адзін хлопец і ад добра гаспадара. І, хаваючыся, праз чатыры ночы адышлі мы мо дваццаць кіламетраў. Злавілі нас і троі тыдні трymалі ў падвале ў Кёнігсбергу. А пасля ў лагер у Гамбрух на шэсць тыдняў адаслалі, там раку дзеяць кіламетраў за Гамбрухам капалі.

Пасля зноў да свайго гаспадара вярнуліся, бо ён плаціў на нас страхоўку і меў на нас першынство; ад яго больш не ўцякалі, бо калі вярнулася з лагера, то нават не далі рады хадзіць, а не то, што ўцякаць.

Спярша карміў нас заціркаю са старой жытнай муки, у якой поўна кузак было; пакуль з'яся той суп, то кучу тых кузак навыкідаеш. Пасля стаў нас лепш карміць. У апошнія жніво суп з катла напалову з мясам нам варыл і колькі хочаш, толькі сабе налівай. І бочку піва перад хатай паставіў: прывязеш збожжа і можаш напіцца; але гэта было ў апошні год, калі ўжо рускія немцам на плячах сядзелі.

Калі немцы сталі ўцякаць, нас у Пілаў, галоўныя нямецкія порт, пагналі. Пасля на касу нас выгналі і лёдам гна-

лі ў Гданьск, Гдыню, Вейгерова і зноў у лагер. А з лагера хадзілі ў лес супрацьтанкавыя рэвы чысціць і лес на дарогі звалъваць. Аднаго разу бачым, што нямецкія танкі назад едуць. Адны немцы нам гарэлку кідаюць, другія па нас страліяюць. Вахманы з лагера працілі, а тыя што нас пільнавалі сферміравалі нас у строй.

Я да аднаго гавару: „Не будзем у калону становіцца”. І мы асталіся, галодныя. Зайшлі ў адну хату, там каровячую печань знейшлі. Печы гараць, мы тулу печань на патэльню, жарым. А ён раптам кажа: „Вяртаемся ў калону!” І пабег, а я за ім, то там яшчэ ад вахманаў дастаў.

Загналі ў лес. Нас многа, снарады рвуцца, немцы пражэктарамі свецяць. Адзін уцёк, другі, і я за імі. Калона праціла, сціхла стральба. Ідзэм у будынкі. Хлапчак з намі ішоў, веласіпед знейшоў, а снарад па ім. А ў тых будынках народу рознага поўна; я стоячы там заснуй.

Рана бачым: рускі ідуць; былі гэта разведчыкі і пайшлі далей. А наступныя нас занялі. Нас траіх было: адзін з Касцежыны, другі з Сераковіц і толькі я — беларус. Спярша дрэнна з намі абыходзіліся. Адзін даў закурыць, а другі забраў. Старыкі спыняюць, распытываюць: як, што і дзе. Рассказаем. Некаторы сухар дасць, хлеба кусок, адзін нават баклажку на ваду даў.

Нанач сышлі мы з шашы ў нейкі дом. Штось пад нагамі, нейкая адзежа. Упали спаць адзін каля аднаго. Рана выціе разбудзіла нас: Уў, уў! — кацюшы! Устаем, разглядаемся, а тут немцы па-

бітыя, а мы з імі спалі. Выйшлі мы, а нас рускія на допыты ўзялі. Я, як і тыя два, сказаў, што палік; паўтары гадзіны нас трymалі.

Вечарам выйшлі мы на польскую тэрыторыю. Зайшлі да аднаго, а мовы яго не падзялі. Даў нам бульбу і кіслае малако. Начавалі ў шоне ў саломе. Пасля ў іншага гаспадара ў жолаб уваліўся, а ён рана да мяне з віламі...

Поездам было складана ехаць, бо тых, што чапляліся вагонаў, адных у войска бралі, другіх туды-сюды... Ішоў. Але ўсё ж такі учапіўся за поезд. 80 кіламетраў праехаў пакуль паравоз спыніўся ваду набраць. Рукі падзяравянулі — далей не еду! Але зноў паравоз прычапіў і я сабе думаю: А як не падзю, то куды дзенуся? І зноў на буферах учапіўся; два прыстанкі праехаў і думаў, што пад поезд падаць буду.

Удалося мне даехаць у Варшаву. Там, каб мост пераехаць, вагона-цыстэрны учапіўся. А стражнік кръчыць: „Страліць буду”! Поезд за мостам спыніўся і я саскочыў. Стой я шукаць поезд на Беласток; пытаю старога калеякса. А ён кажа мне:

— Гэты поезд у Седльцы, а другі ў Брэст. Толькі на Брэст не сядай, бо дадому не вернешся, рускія не пусцяць. Зехаў я ў Седльцы, у Чаромху. У Кляшчэлі паравоз сапсаваўся і я другім поездам у Рыгораўцы прыехаў. Іду.

А ў нас вялікі сабака быў, злы такі, „Букет” называўся. І бяжыць на мяне! Ну, думаю, троі гады ў свеце пражыў, а тут... Чую, хтось адазваўся, а то тата стаяў. Але той сабака хутчэй мяне чым бацька пазнаў.

Запісаў Аляксандр Вярбицкі

ВЕР – НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Сніцца мне, што я ў антыкварыяце. Там былі не толькі кніжкі, але і цікавыя старадаўнія рэчы — людзі прыносялі іх. У гэтай краме была вельмі брудная падлога. Відаць было, што яе даўно ніхто не мыў.

Я, доўга не думаючы, бяру дзяргач, крыху намочаную анучу і пачынаю прыбіраць бруды, заглядаю ва ўсе куткі, выціраю. Прыбіраю я, сагнуўшыся, і чую размову. Гэта прадаўшчыца размаўляе з маёй сяброўкай з працы. Мая сяброўка звяртася да яе на „пані Пячонка”.

А я ўсё прыбіраю. Раптам знаходжу на падлозе каля паліцы: завушніцы, бранзат і сярэбаны пярсёнак з неверагодна вялікім жамчужынамі. Яны быццам бы сяброўчыны.

Мая сяброўка выйшла з антыкварыята. Паказаю каштоўнасці на падлозе і кажу: „Пані Пячонка! Тут, здаецца, тая пані пакінула свае аздобы”. А яна мне кажа: „Нічога, хай ляжаць!” Памаўчала яна, а пасля кажа: „Гэта рэдка сустрэнеш та-кое, каб нехта знайшоў і аддаў”. Я дадаю: „А я ведаю іншую Пячонку — Аліну”.

Турнір па баскетболе

У В Агульнапольскім турніры па баскетболе праваслаўнай моладзі, арганізаваным 18 лістапада 2000 года Спартыўнай арганізацыяй Беластоцка-Гданьскай епархіі, які праходзіў у спартыўнай зале Медыцынскага інстытута і зале інтэрната гэтага ж інстытута ў Беластоку, прыняло ўдзел звыш 200 удзельнікаў, якія выступілі ў 28 камандах. Дзяўчата і хлопцы з гімназій і сярэдніх школ падзелены былі паводле ўзросту на дзве групы. У катэгорыі старэйшых дзяўчата перамагла каманда Гайнайўскага белліцэя, другое месца занялі дзяўчата з Бельскага белліцэя, а трэцяе — вучаніцы XVI Агульнаадукацыйнага ліцэя ў Беластоку. Сярод малодшых дзяўчата пераможцам стала каманда Гімназіі н-р 13 у Беластоку, на другім месцы апынуліся вучаніцы з Белгімназіі ў Гайнайцы, а на трэцім — з Гімназіі н-р 18 у Беластоку. Сярод старэйшых хлопцаў першае месца занялі вучні з Эка-

І ў гэты момант я прачнулася. Доўга думала, што гэты сон можа абазначаць, і вырашила напісаць табе. Я ведаю, што ён кепскі. А цяпер (праз тыдзень, калі мне гэты сон сніўся) уяўі сабе, што здарылася. Зайшлі мы з той сяброўкай і іншымі сябрамі ў „артыстычную” кавярню (побач таго антыкварыята), думалі, кавы нап'емся, пасядзім, пагаворым. Ну, і пры нагодзе началі співаць беларускія песні (мы якраз вярталіся з канцэрта, дзе выступаў „Народны альбом”). Гэтыя песні проста стаялі ў нас у галаве.

На жаль, пані з-за прылаўка звярнула нам увагу: „Не кожнаму тут падабаюца такія спевы”. Нам было вельмі прыкрай. Калісь у артыстычных кавярнях ігралі, співалі, а нават і танцавалі, калі хто хацеў, і нікому гэта не перашкаджало. Ці мой сон, Астроне, мог прадвяшчаць гэту падзею?

МИРА

Мира! Мог, але неабязважова. Тыя бруды ў антыкварыяце маглі б'абазначаць нейкія плёткі, а то, што ты замятала і мыла падлогу, можа папярэджваць, што нехта „змыцца” назаўсёды. А тыя каштоўнасці прадвяшчаюць тваёй сяброўцы, што нехта вельмі фальшывы хоча зрабіць яе залежнай ад яго.

АСТРОН

намічнага тэхнікума ў Беластоку, другое — хлопцы з парафіі ў Дайлідах, а трэцяе — вучні з Дрэваапрацоўчага тэхнікума ў Гайнайцы. З ліку гімназістаў пераможцамі сталі вучні з Гімназіі н-р 18 у Беластоку, на другім месцы апынуліся хлопцы з Белгімназіі ў Гайнайцы, а на трэцім — вучні з Гімназіі н-р 13 у Беластоку.

19 лістапада 2000 года праходзіў IV Міжнародны турнір па баскетболе праваслаўнай моладзі, у якім прынялі ўдзел пяць каманд: троі найлепшыя каманды старэйшых вучняў з Польшчы, вучні з Мінска і Гродна. Перамаглі хлопцы з Эканамічнага тэхнікума ў Беластоку, другое месца занялі вучні з Брацтва трох Віленскіх мучанікаў у Мінску, а трэцяе — хлопцы з Гродзенскай кафедральнай парафіі.

Тры найлепшыя каманды ва ўсіх катэгорыях атрымалі кубкі, а вучні — медалі, дыпломы і майкі.

Аляксей МАРОЗ

Нядобрасумленныя чыноўнікі

Спытаў я ў аднавяскуюца Янкі С., колькі гайнайўскі малочны кааператыў плаціць паставшчыкам за літр малака.

— Цэны неаднолькавыя. У мяне, напрыклад, за палову месяца лічача за „экстра” па 80 грошаў або 1 зл., у другой палове за першы або другі клас цана паніжаецца на дваццаць-триццаць грошаў. Не могу ўціміць, ад чаго гэта залежыць, — гаворыць селянін. — Карову не мянлю, корм даю аднолькавы, таму і малако не павінна мяніцца. Лічу, што чыноўнікі кааператыва нас абдуруваюць. Не інакш

справа маецца ў сямітыцкай малачарні.

Купляў я ў канцы лістапада малако на рыначку ад знаёмага гаспадара з Нурца. Гаспадар той кажа:

— У мяне цана не мяніеца, залатоўку за літр бяру. Прыйгутак з таго і так маю нядрэнны, бо сямітыцкі кааператыў па 40 грошаў плаціць.

Сямітыцкі малочны завод раз плаціць па 46 грошаў, іншым разам па 76. Невядома, ад чаго ды ад чаго такія стаўкі выходзяць.

Уладзімір СІДАРУК

Пакражы коней, кароў і цялят у вёсках — з'ява не новая. Найчасцей крадуць жывёлу летнімі начамі, калі гаспадары пакідаюць статак на начаць на пашы. Але дагэтуль зладзе не прыходзілі на панадворак. Цяпер забіраюць жывёлу з хлява. Проста, жах! Украдзеная ў Рудутах 9-месячная калыка была вартая 2 тысячи зл.

(бук)

Крадуць ужо з хлявоў

Апошнім часам у „Ніве” пісалася, што ў вёсках крадуць веласіпеды і дызпаліў. А нядыўна ў вёсцы Рудуты ноччу ў аднаго гаспадара ўкраі з хлява двое коней. Людзі мяркуюць, што такая пакражка немагчыма была б без дапамогі мясцовага наводчыка.

У Гайнайцы новы аўтавакзал

У новым аўтавакзале больш прасторна.

На адкрыцці новага аўтавакзала, якое адбылося ў Гайнайцы 1 снежня 2000 года, прыбылі прадстаўнікі вяводскіх павятовых і гарадскіх улад. Дырэктар Прадпрыемства аўтобуснай камунікацыі ў Бельску-Падляшскім, аддзел якога знаходзіцца ў Гайнайцы, Анджэй Шмурло падкрэсліў, што аўтавакзал перанесены дзякуючы супрацоўніцтву яго прадпрыемства з гарадскімі ўладамі і Польскай дзяржаўнай чыгункай. Новы аўтавакзал знаходзіцца ў памяшканнях чыгуначнага вакзала, а стаянкі для аўтобусаў — побач яго.

Ініцыятарам перавядзення аўтавакзала быў бурмістр Анатоль Ахрыцюк. Ён пачаў размовы з камунікацыйнымі прадпрыемствамі, а Рада горада выдзяліла на гэту мету 120 тысяч злотых. Будаўнічыя працы калі чыгуначнага вакзала распачаліся ў канцы верасня гэтага года. За гарадскія грошы і пры выкарыстанні рабочых, фінансавых часткові Павятовым бюро па працаўладкаванні, зроблены былі стаянкі для аўтобусаў, тратуары і асвяленне вакол аўтобуснай плошчы. Адаптацию памяшканняў для аўтавакзала правяло Прадпрыемства аўтобуснай камунікацыі.

— Выкананне інвестыцыі, звязанай з перанясеннем аўтавакзала, разлічана на два-тры гады. За гарадскія грошы будуць разбудоўвацца стаянкі для аўтобусаў і легкавушак, — заяўіў намеснік бурмістра Гайнайкі Міраслаў Мордань. — Будынак старога аўтавакзала намерваемся прадаць.

Зараз вядуцца работы па прадаўжэнні вуліцы Белавежскай да вуліцы 3 Мая.

Дырэктарам пад развагу

Прапаную, каб дырэктары Беластоцкага радыё і Аддзялення Польскага тэлебачання ў Беластоку дамовіліся паміж сабою наконт часу нядзельных перадач для нацыянальных меншасцей. Цяпер блок гэтых перадач па тэлебачанні працягваецца з 8⁰⁰ да 8⁴⁰, а па радыё — ад 7¹⁵ да 9⁰⁰. Многія слухачы і гледачы хочуць пачаць і паглядзець усе перадачы, але гэта

на месцы стаянак старога аўтавакзала будзе скрыжаванне з кругавым рухам.

— У старым будынку былі дрэнныя ўмовы працы, пачалі парахнечы сцены і працякаў дах. Пасажыры наракалі, што смярдзіц з туалетаў, — заявіла дзяжураная руха Валянціна Ахрыцюк. — Усе працаўнікі вельмі задаволены новымі ўмовамі працы. Думаю, што і пасажырам выгадней чакаць аўтобусаў на новым вакзале.

Побач старога аўтавакзала зроблены прыпынак для прыезджаючых пасажыраў, але ад'яджаючым трэба ісці на новы аўтавакзал.

— Раней вакзал быў на месцы, у цэнтры горада. З пакупкамі далей ісці трэба будзе, — кажа пасажырка ў пачакальні.

— Нам з Тапіла цяжка дабраца ў Гайнайку, бо аўтобусы да нас не даязджаюць. Я ў Забагонічыну на веласіпедзе ехала, каб пазней сесці на аўтобус. Добра было б, каб хаця два разы ў тыдні да нас прыезджаў аўтобус, то да лекара можна было б дабраца, лякарствы купіць і найважнейшыя справы аформіць.

Іншыя пасажыры наракалі, што ў час галадзіці цяжка будзе дабраца на новы аўтавакзал, а людзі, якія трапяць на закрыты чыгуначны праезд, могуць спазніцца на аўтобус.

— Думаю, што калі ў аўтобусе будуть свободныя месцы, пасажыры будуть маглі садзіцца таксама калі старага аўтавакзала. Плануем памяняць маршрут гарадскага транспарту так, каб аўтобусы пад'яджали пад новы аўтавакзал, — пайфармаваў намеснік бурмістра Міраслаў Мордань.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

немагчыма з-за таго, што частковая транслююцца ў адным часе. Добра было б, калі тэлеперадачы не супадалі з радыёперадачамі. Варта, каб кіраўніцтвы абодвух беластоцкіх электронных СМІ дамовіліся ў гэтай справе і крыху памянялі час перадачы праграм для нацыянальных меншасцей.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niva”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцкі, 27, скр. посц. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2001 r. upływa 5 marca 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziałów „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Pld., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowy Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena I egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,3

Ніўка

Свяякі

Чакайце Кваса!

Даўно я вершаў, бачыш, не пісаў,
Здавалася, мо высах мне атрамант.
А, можа, той паэта ў мне канцы аддаў,
А можа й не было яго... Ну, кіну лямант.
Пісаў я, а ці то звочыў хто, што кінуў?
Не буду дзядзькам Квасам я, на жаль,
Бо нават каменьчык да яго я не дакіну.
Усведаміўши гэта, я сыходжу ў даль,
Спецыяльна гэты твор кульгавы напісаўши.
Адно рэкламай я займуся на астатах,
Каб вы чакалі „Свяякоў”, той грош адклаўши
З пенсіі, для ўспаміну і смаку ў дадатак,
Дзе Квас, Кастусь, Мальвіна, Фёдар і Леўшук
Спаглядацьмуць з той кнігі зусім несуррова,
А пад вокладкай знайдзеце іх незабыўныя вершы,
А выдаесь іх „Ніва” ў юбілей свой чарговы.

Вандал АРЛЯНСКІ

Двухлітарная крыжаванка

1	2		3	4
	6	5	6	
		7		2
7	8		9	
	10			
		4		
11			12	13
	14		15	
16		5	17	

мік (нар. у 1907 г.), 6. дэмантраванне фільмаў на экранах кінатэатраў, 8. гара ў Каракаруме (8 611 м.), 9. невялікая талерка з паднятымі берагамі, 11. населены пункт у сельскай мясцовасці, 13. адкрытая прастора, 14. бярвенне звязанае для сплаву па вадзе, 15. горы ў Калумбії.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літарты з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 45 нумара

Гарызантальна: ясак, стаяк, іронія, дрот, факір, аскома, буржуйка, гараж, лахмоцце, будаўнік, Руква, сіонтык, талака, ярына, пяць, ляната, Асвея, дзяк.

Вертыкальна: страва, сяліба, скрыжалі, Кітай, коска, Бірма, ружоўнік, скумбрыва, Гобі, рада, ацёк, Лена, акупацыйя, украса, венцер, паляк, сабор, напад.

Рашэнне: Блін не клін, жывата не ракколе.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Наталі Герасімюк** з Гайнавікі і Лукашу Пацэвічу з Беластока.

Ліцё чыстае вады

Ці вы ведаеце, людкове, што п'яце? Не кажу пра тых, хто працэнтныя напоі спажывае, але пра спажыўцу вады ў гарбаце, у супах. Фільтраванай у гарадскіх ачышчальніях, хлараванай або акіслароджванай, з дадаткам фтору ці чаго там яшчэ. Словам, уздатненай. І праўда, хоць можа смак не такі ў яе асаблівы, на сітку таксама нічога не плавае, але калі яе ўскіпяціш, дык можна ўжываць. А бо ці маеш іншы выхад? Маю дваюрадную ўнучку пайлі толькі бутляванай вадой, а і тая такая чистая не была, як праверылы.

Прышла пані з фірмы „Б.”, з рознымі прыладамі, нават пад „пронд” уключыла тыя свае фінціклюшкі, і што мы ўбачылі? Закіпела, узбурылася нават тая крынічная мінералка, і па паверхні сталі плаваць нейкія агідныя жабурынне ды рудая pena! Аж пашчэнкі мне скрываіла, калі на гэта зірнуў. Наглядна тая пані Дарота з фірмы паказала ўвесь жах, які набіраю ў свае вантрабы штодзень, і мушу гэта рабіць, бо ж без вады няма жыцця на Зямлі! Напалохала! Агата дык амаль прытомнасць не страціла, паглядзеўши на гэтае відовішча, бо надта ж ёсьць яна, як кажа, обрэзыдліва.

І як ад такога чагосці маеш быць здаровы і хороши? Аблезеш зверху, згніеш усярэдзіне, папіваючи такую атруту! Хоць і прафільтруеца, дык па тых трубах набярэзца розных жалезіваў, што намагнічаны і зaimпрагнаваны ў магілу палезаш. Малая радасць, што чарвякам таксам не пасмакуеш.

Ага, прамоція якая! Толькі падпішыся, дык год можаш сплачваць тую інвестыцыю. Ну, той фільтр, які табе закладуць на кран. Будзеш паўгода піць чистую воду, пасля заложаць табе новы фільтр на ту ю прыладу... за адныя

200 злотых. Ну, значыць, раз у паўгода. А колькі адразу? Ну, амаль чатыры тысячы злотых. Ну, і жа ад падатку можаш адлічыць 19 працэнтаў. Мантаж — дарам, фільтр таксама дарам... Дык за што плаціць столькі, пытаюся. Ну, дык і фірма павінна зарабляць на сябе. Але ж інвестыцыя — на гады, а здароўе на гроши пералічыць вельмі лёгка. Сумы атрымліваючыя неверагодныя. Часам маеш выбар: купіць лякарства ці хлеб. Не купіш хлеба, ад голаду памрэш. Не купіш лякарства, чакае цябе непрыемнасць не меншая. Адна толькі надзея — мо і ў нас парламент зацвердзіць права на лёгкую смерць.

Ага, прынясу, думаю, для праверкі вадзіцу, якую я фільтрую ў спецыяльной пасудзіне, якая мае такую ж самую назуву, як фільтр з тae презентаванае ўстановы. На дакументах, якія далучылі да яе, калі яе я купляў, было напісаны, што, ачысціўши воду, можна піць яе адразу, не кіпяціўши. Уключыла пані Дарота свой інструмент, тое закіпела, забулькала, зашумела... Не менш наглядны вынік атрымаўся. А ў другую шклянку з май ачышчанай водой (што-месяц купляю новы фільтр за 17,60 злотых) пані засунула штосьці падобнае на тэрмометр. Розніца была — у сырой водзе з крана было 230 рысак нейкага там паказчыка, а ў ачышчанай — толькі 170. Амаль такое ж паскудства!

— I нашто ты гроши выдаеш?! — узвалася Агата. — А я была ўпэўнена, што п'ю чыстую воду!

— Дык бачыце, трэба карыстацца толькі нашымі фільтрамі! — трымфаўала распаўсюджвалініца фільтрау „Б.”

— Ага, толькі што і гэты фільтр — прадукцыі тae ж фірмы, што і ваша!

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Ці на машыне маркі „Волга” можна гнацца сто пяцьдзесят кіламетраў у гадзіну?

— Можна, але толькі адзін раз у жыцці.

* * *

Гутараць дзве сяброўкі:

— Уяві сабе: да шлюбу я не спала са сваім мужам! А ты?

— Не ведаю. А як ён называецца?

* * *

Размаўляюць два сябры:

— Ноччу дапусціўся я страшнага ўчынку: памылкова даў жонцы дваццаць пяць рублёў...

— Божа мой! А яна што?

— Узяла...

* * *

У амбулаторыі медсястра запісвае зводку; пытае хворую:

— Замужняя?

— Так, другі раз...

— Дзеци ёсць?

— Маю шасцёра: двое з першага сужонства, двое з другога і двое маіх уласных.

* * *

Грышка захацеў ажаніцца і пайшоў у матрыманіяльнае бюро:

— Хачу, каб мая жонка была прыгожая і з добраі сям'і.

— Маес вам цудоўную кандыдатку, якай задавальняе вашы вымаганні. Мае толькі адну загану — раз у год на гадзіну траціць розум.

— То я ту ю гадзіну вытрымаю, — уцешыўся Грышка. — Ездзім адразу да яе!

— Цяпер немагчыма.

— Чаму?

— Трэба пачакаць на ту ю незвычайную гадзіну, бо толькі тады ёсць шанс, што згодзіцца выйсці за вас.

* * *

Гутараць два сябры:

— У апошні час стаў ты нейкі маркотны. Што здарылася?

— У мяне дрэнныя прадчуванні. Нядайна мая колішняя жонка развязалася з яе трэцім мужам і выйшла замуж за першага. А я быў другім...

* * *

Андрэй вяртаецца дадому на золаку.

— Дзе быў? — злосна дапытваеца жонка.

— Ты часта пытаеш мяне, куды б я хадзіў, калі б не ажанўся. Вось я там і быў.

* * *

— Андрэй, чаму не носіш пярсцёнка?

— Бо занадта заціскае шыю.

* * *

Малы Пецька пытае бацьку:

— Татка, адкуль я ўзяўся?

— Ведаеш, бегаў сабе па полі баран з авечкаю, гуляў з ёй і пасля паявіўся ты на свет...

Нездаволены адказам, сынок звяртаецца з тым самым пытаннем да маці, спярша расказаўши версю бацьку.

— Не, сыночку, — кажа маці. — Было гэта так: лёталі сабе ў прасторы арол з арліцай, а пасля ты прыйшоў на свет. А татка заўсёды быў бараном і бараном астанецца!

* * *

Лекар абследаваў Юрку:

— У вас нерэгулярны пульс, нерэгулярнае дыханне. П'яце?

— Так, але рэгулярна.